

het ondraaglijk besef

n i e u w s b r i e f v a n h e t f o n d s s u z a n d a n i e l

1953 - 2003

colofon

'het ondraaglijk besef' is de jaarlijkse nieuwsbrief van het
'het ondraaglijk besef' est la lettre d'information annuelle du

FONDS **suzan daniel**

homo/lesbisch archief en documentatiecentrum
archives et centre de documentation homo/lesbien

postbus / boîte postale 569 B-9000 Gent 1 / Gand 1
suzan.daniel@skynet.be / <http://www.fondssuzandaniel.be>
+32(0)9-223.63.74 (Anne) +32(0)9-223.58.79 (Bart)

druk: Sint-Joris, Merendree

verantwoordelijke uitgever: Omar Van Hoeylandt, Kroonprinsstraat 29,
9031 Drongen

Het Fonds Suzan Daniel is een initiatief van Leen Charles, Denise De
Weerd, Anne Ganzevoort, Bart Hellinck, Hans Soetaert en
Omar Van Hoeylandt.

Marc Van Overmeiren las de Franse teksten na.

Enkel de auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdrage.

Fonds Suzan Daniel vzw verwerkt uw persoonsgegevens uitsluitend om u te informeren
omtrent haar werking. Wanneer u niet wenst dat wij u aanschrijven om u hieromtrent te
informeren, volstaat het ons dit te melden. Adressen worden onder geen beding
doorgegeven.

De Wet verwerking persoonsgegevens kent u een recht van mededeling en verbetering toe.
Daartoe volstaat het contact op te nemen met het Fonds.

Het Fonds Suzan Daniel werkt samen met Amsab vzw (Instituut voor Sociale Geschiede-
nis), KADOC (Katholiek Documentatie- en Onderzoekscentrum), AVG (Archiefcentrum voor
Vrouwengeschiedenis vzw) en RoSa (Rol en Samenleving vzw) en heeft de steun van het
Liberaal Archief vzw en het ADVN (Archief en Documentatiecentrum van het Vlaams-
Nationalisme vzw).

lidgeld / cotisation 12,39 EUR
steunend lid vanaf / membre de soutien à partir de 49,57 EUR
rekeningnummer / numéro de compte 068-2150156-81
leden ontvangen gratis de nieuwsbrief
les membres reçoivent gratuitement la lettre d'information

f o n d s s u z a n d a n i e l

Vanuit de vaststelling dat er al veel verloren is gegaan en bekommerd
om wat dreigt te verdwijnen, kwamen eind 1995 drie mannen en drie
vrouwen samen.

Na een grondige voorbereiding werd op 8 mei 1996 de vzw Fonds
Suzan Daniel, homo/lesbisch archief en documentatiecentrum,
opgericht.

Deze pluralistische vereniging wil alle informatiedragers uit het homo/
lesbisch verleden en heden verzamelen, ordenen, inventariseren en ter
beschikking stellen van geïnteresseerden.

Daarnaast plant het Fonds ook allerlei activiteiten rond dit materiaal:
inrichten van tentoonstellingen, studie- en vormingscycli, publiceren van
studies, documenten, enz.

Om dit alles professioneel te verwezenlijken wordt in de praktijk
samen gewerkt met erkende archiefinstellingen. Ook zij achten dit
thema belangrijk en willen zich inzetten om er een extra aandachtspunt
van te maken.

In een eerste fase wil het Fonds zich richten op het verzamelen van
verenigings- en privé-archieven. Op termijn zal door een gezamenlijke
catalogus het materiaal toegankelijk worden gemaakt.

*Ayant constaté que beaucoup de documents se sont perdus déjà et
soucieux de ce qui risque de disparaître, trois hommes et trois femmes
se réunirent fin 1995. Le 8 mai 1996 l'asbl Fonds Suzan Daniel,
archives et centre de documentation homo/lesbien, fut fondé après de
profonds travaux préparatoires.*

*Cette association pluraliste se propose de rassembler, de ranger,
d'inventorier tous les documents et sources d'information du passé
homo/lesbien et de les mettre à la disposition du public intéressé. Le
Fonds prévoit aussi l'organisation d'activités diverses autour de ces
matériaux: des expositions, des cycles d'études et de formation, la
publication des études, des documents, etc. La coopération dans la
pratique avec des Archives reconnues doit garantir une réalisation
professionnelle de tous ces projets.*

editoriaal

het (ondraaglijk) historisch beseef

Over het belang van verzamelen en bewaren hebben wij (onder meer) in deze nieuwsbrief genoeg(?) gezegd en geschreven en het lijkt bijna banaal om het voortdurend te herhalen. Een van de kerngedachten hierbij was en is nog steeds, dat bij de voorstelling, bij de verbeelding van 'ons' homo/lesbisch heden én toekomst, het verleden als een constructieve kracht werkzaam is. Het menselijk bewustzijn functioneert gewoon niet zonder geheugen...

Maar het haast eindeloze herhalen om ons verleden te koesteren en er zorgvuldig mee om te springen overtuigt niet, tenminste niet voldoende. Nog steeds worden wij geconfronteerd met de pijnlijke vaststelling dat archiefmateriaal verloren gaat, meestal uit onwetendheid: iemand van een bepaalde groep die een half gevuld plasticzakje met wat folders, wat affiches en wat ander promotiemateriaal (style's, een aansteker...) komt aanbieden! En de rest? Verslagen van vergaderingen bijvoorbeeld? "Tiens, zijn jullie daar ook in geïnteresseerd?"

Maar er is blijkbaar ook een soort verwaandheid of nonchalance van iedere generatie die de zorg voor het 'bronnenmateriaal', door bepaalde mensen met bepaalde bedoelingen bijeengebracht en/of bewaard, terzijde schuift alsof enkel het huidige leven nieuw is, dat het verleden er niet langer toe doet. Of iets meer triviaal: archiveren als equivalent voor het onterecht vernietigen van documenten om de kelder of de zolder leeg en netjes te houden.

Maar hoe moeten wij ons dan in het heden oriënteren? Want de huidige werkelijkheid kan toch niet zonder meer als gegeven worden beschouwd? Op welk uitgangspunt berust onze perceptie van die werkelijkheid? En hoe verbeelden we die werkelijkheid? Is er bijvoorbeeld iets van die werkelijkheid terug te vinden tijdens de jaarlijkse 'Belgian Lesbian and Gay Pride' - die vervreemdende ervaring om 'Roze Zaterdag' om te dopen in veramerikaniseerde folklore - waar onder oorverdovend lawaai gefocust wordt op een beperkt aantal beelden van homoseksualiteit: travestieten, mannen in minuscule slipjes, matrozen, gespieerde mannen met snor in leer. Is dat de iconografie van homoseksualiteit? Of moeten we op zoek binnen de commerciële homoscène (discobars, sauna's...) waar homo's en lesbiennes met een bescheiden inkomen (noodgedwongen) buiten blijven?

De euforie rond de eerste homohuwelijken leverde alvast zeer mooie én ontroerende prentjes, de media brachten welwillend verslag uit. Maar als je de 'Huwelijksgids voor holebi's 2003' uitgegeven door een West-

Vlaams managementbureau doorbladert, zakt de moed je in de schoenen. Poepsjiek, peperduur. Als je die illustraties bekijkt, moet je wel geloven in wonderen eerder dan aan de 'gewone gang' van zaken. En de gang van zaken is dat homoseksualiteit meer en meer een goedverkopend product wordt. Maar goedverkopende producten bevestigen, ze veranderen niets. Henk Krol, hoofdredacteur van de Gay Krant, doet er nog een schepje bovenop door in het nawoord van diezelfde huwelijksgids te pleiten voor de afschaffing van "dat afschuwelijke woord 'homohuwelijk'" Per slot van rekening maken homo's en lesbiennes 'gebruik van hetzelfde huwelijk als hun ouders en grootouders'. Homo's en lesbiennes willen (worden?) zo nadrukkelijk in de heterowereld geïntegreerd dat men ze nog nauwelijks te zien krijgt. Want waarom moet je nog zichtbaar zijn als je toch niet heel erg anders meer bent? En, een stapje verder, waarom zouden we dan nog verzamelen en bewaren?

De welkomstgroet op de website van het Fonds Suzan Daniel luidt als volgt:

"Als wij daarin zouden lukken dat alles wat u schrijft, fotografeert, zingt, dicht... bewaard blijft, dan zou ook de heimelijke angst verdwijnen dat het leven van mannen met mannen en vrouwen met vrouwen zonder noemenswaardige betekenis is en er dus geen vertelbare herinneringen meer overblijven."

Want de integratiestrategieën ten aanzien van holebi's lukken niet altijd en overal. Zeker niet wanneer die de verschillen tussen mensen en menselijke behoeften wil verdoezelen en ernaar streven om minderheden hun anders zijn, hun identiteit te ontnemen.

Flikkerstrijd is niet uit de tijd! Homotolerantie is nog al te vaak nep-tolerantie. De in se (nog steeds) homofobe samenleving maakt de opflakking van beledigend of gewelddadig gedrag tegenover homoseksuele personen steeds opnieuw mogelijk. Deze agressieve reacties doen zich niet alleen voor tegenover het individu zoals ook blijkt uit de jaarlijkse lijsten van discriminatiemeldingen van de Holebifederatie. Holebi's worden regelmatig lichamelijk aangevallen, uitgesloten uit groepen, verenigingen of zelfs uit de eigen vriendenkring, ze worden uit de ouderlijke woonst verbannen of gepest op het werk, in het slechtste geval ontslagen.

Ja, toch is er veel veranderd! Maar niets verandert zomaar, en niets is voor altijd verworven. Bestudering van de homo/lesbische geschiedenis maakt duidelijk hoeveel moeite het heeft gekost om veranderingen tot stand te brengen en tot welke prijs. Kennis van het verleden is kennis over onszelf. Als wij niet willen rondlopen, onzichtbaar en op anonieme plekken zonder enige verbinding met de unieke en rijke homo/lesbische cultuur, doen we er goed aan zéér veel zorg te dragen voor alle aspecten van dit verleden.

Omar Van Hoeylandt

het fonds in 2003

Het handvol vrijwillig(st)ers van het Fonds blijft zich dag in dag uit inspannen om de doelstellingen van de vereniging te verwezenlijken. Het zoeken naar archief- en documentatiemateriaal dat gered dient te worden, het ontsluiten van wat we reeds hebben binnengehaald, het schrijven van artikels voor deze nieuwsbrief, het uitwerken van onze website, het beantwoorden van telefonische en schriftelijke vragen, het onderhouden van contacten,... het spreekt wellicht niet altijd tot de verbeelding en levert meestal ook geen pakkende foto's op, maar het is wel erg essentieel, noodzakelijk en arbeidsintensief werk.

verwerking

Het voorbije jaar is er een erg grote stap voorwaarts gezet aangaande de ontsluiting van onze collectie. Op dit moment zijn er immers circa 550 tijdschrifttitels uit binnen- en buitenland in de catalogus ingevoerd. Het blijft sowieso slechts een deel van ons bezit - andere bladen en aanvullingen bij reeds ingevoerde periodieken wachten nog op verwerking - maar we boeken gestaag vooruitgang. Veel dank gaat hierbij uit naar Mark, Paul en Viola die de (kleine) vaste equipe van vrijwillig(st)ers van het Fonds hebben versterkt en een deel van hun vrije tijd besteden aan de ontsluiting van onze tijdschriftencollectie! (Extra vrijwillig(st)ers zijn natuurlijk steeds meer dan welkom.)

Ook op archiefvlak kunnen we mooie resultaten voorleggen.

Het archief van Suzan Daniel zelf is bijvoorbeeld geïnventariseerd en kan bijgevolg worden geconsulteerd. En wanneer u dit leest, zal ook de inventarisatie van de archivalia van wijlen Roger Vertongen en van de Federatie Werkgroepen Homoseksualiteit zijn afgerond. Vervolgens zullen er concrete afspraken worden gemaakt met Larry en met de Halebifederatie omtrent de consultatievoorwaarden van die twee bestanden - bijvoorbeeld de bescherming van de privacy impliceert dat bepaalde stukken nog niet mogen worden ingekeken - zodat u begin 2004 de confrontatie kan aangaan met delen van die rijke archiefbestanden.

Larry naast het portret van wijlen Roger (foto BH)

publiekswerking

Nu onze collectie steeds meer ontsloten geraakt, kunnen we er ook gemakkelijker iets mee doen. De tentoonstelling op basis van het rijke archief van Roger Vertongen (27 april t.e.m. 3 mei in Brussel) was op dit vlak ons belangrijkste wapenfeit. Zelfs met onze kritische ingesteldheid vinden we zelf dat we ondanks onze beperkte middelen een product hebben afgeleverd dat zowel vormelijk als inhoudelijk mocht gezien

De openingspagina van onze site

worden. De opkomst was misschien niet volledig zoals verwacht - vooral tijdens de week was die erg minimaal - maar in elk geval bleek naar schatting 85 tot 90% van de bezoeker(st)ers (erg) gemotiveerd en geïnteresseerd en tevreden. Niet in het minst Larry, de vriend van wijlen Roger, die ons achteraf in een brief het volgende schreef: *"I would like to thank all those responsible (...) for organizing the Brussels exhibition. I was very puzzled as to how you could select and display the material. In the event, congratulations are due to you for the tasteful arrangement. (...) It was with difficulty that I held my emotions in check until leaving."* Spijtig genoeg werden de beelden die een VRT-cameraploeg van de tentoonstelling maakte nooit uitgezonden...

lesbisch leven

In het najaar stond het lesbisch uitgaansleven, en bij uitbreiding het lesbisch leven tout court, in Antwerpen en Gent centraal. In samenwerking met Vieux Rose, de werkgroep voor oudere lesbiennes, bogen we ons eerst over de Sinjorenstad. Het leverde heel wat boeiende informatie op over de 'Monocle', de 'Lichttoren', de 'bende van de muis', e.d. en meteen konden we ook contact leggen met een aantal interessante gesprekspartners. Nog maar eens bleek hoe rijk ons homo/lesbisch verleden wel is, hoe weinig we er maar van weten, en hoeveel informatie dreigt verloren te gaan. We komen hier in een volgend nummer beslist nog op terug.

Naar aanleiding van de Lesbiennedag, kort daarop, voerden Hilde en Wies ons onder leiding van en samen met Anne terug naar het lesbisch leven in de Arteveldestad vanaf de jaren zestig. (zie verder in dit nummer)

dienstverlening

Daarnaast waren we actief rond het begeleiden van studentes en andere geïnteresseerden, leenden we materiaal uit voor de tentoonstelling naar aanleiding van de tweede lustrumviering van Enig Verschil, leverden we illustratiemateriaal voor enkele publicaties, bemanden en bevrouwden we een stand op de Lesbiennedag, werkten we verder aan de uitbouw van de website,...

BH

il y a 50 ans

la préhistoire du mouvement gay / lesbien belge

Dans les premiers jours du mois de décembre 1953, au cours d'une petite réunion au 27 rue Seutin (Schaerbeek), "quelques amis et amies belges et hollandais se retrouvèrent pour tenter de jeter les bases d'organisation d'un groupe homophile belge".¹ Ce groupe, le Centre Culturel Belge (C.C.B.) Cultuurcentrum België, vit ensuite officiellement le jour le premier juillet 1954 au Salon de la Taverne l'Horloge. L'arbre généalogique du mouvement belge a ainsi été planté. A l'occasion de cet anniversaire nous vous présentons l'histoire... de notre 'préhistoire'.

l'aiguillon de l'étranger
La prise de pouvoir par les nazis et ensuite l'occupation des Pays-Bas ont définitivement mis fin aux tentatives du Wissenschaftlich Humanitäre Komitee (W.H.K.) et son pendant néerlandais (N.W.H.K.) d'améliorer les conditions de vie des homosexuel(le)s, ou dans la terminologie de l'époque: des uranistes. Pendant des décennies Magnus Hirschfeld et Jacob Schorer, les chefs de file de ces deux organisations, s'étaient battus contre les articles de loi discriminatoires dans le code pénal de leurs pays respectifs: en Allemagne l'homosexualité était encore interdite et chez nos voisins du nord la majorité sexuelle était portée de 16 à 21 ans. En vain: l'œuvre de leurs vies, y compris le patrimoine qu'ils avaient rassemblé, fut tout de suite détruit.

En 1946, la terreur des nazis vaincue, Niek Engelschman a enfin pris l'initiative de relancer le périodique 'Levensrecht'. En effet trois numéros avaient déjà été publiés avant la guerre. Mais contrairement au N.W.H.K. ce nouveau groupe s'adressait seulement aux homosexuel(le)s. Engelschman et ses partisans considéraient que la détérioration de la situation sociale nécessitait surtout l'existence d'un abri, d'un refuge, où on pourrait être soi-même. Des contacts avec les collègues suisses de

'Der Kreis' les ont finalement inspirés de créer le Shakespeare Club à Amsterdam, puis rebaptisé Cultuur- en Ontspanningscentrum (C.O.C.).² L'invention du mot 'homophilie' et le choix d'un nouveau nom pour la revue ('Vriendschap') symbolisaient la voie prudente suivie par le C.O.C. de l'époque. Envers les membres il mettait l'accent sur la moralisation, la nécessité de se comporter convenablement.

Dès 1951 l'association adoptait pourtant une attitude plus combative, se basant sur la Déclaration Universelle des Droits de l'Homme. En plus elle n'oublait pas la dimension internationale de ses activités. De nouveau inspiré par les Suisses, le C.O.C. a ainsi organisé du 12 au 14 mai 1951 le premier congrès international pour l'égalité sexuelle. Environ 50 personnes venant de sept pays ont participé à cet événement. Pour en garantir la continuité on a finalement fondé le Comité international pour l'égalité sexuelle (C.I.E.S./I.C.S.E.), un prédécesseur de l'International Gay and Lesbian Association (ILGA) actuelle. Le but primordial des congrès du C.I.E.S. était de se faire respecter. On y invitait toujours des scientifiques pour présenter les résultats de leurs recherches. Le plateau était toujours assez neutre, ceux-ci acceptaient l'invitation, même s'ils savaient qu'en effet il s'agissait d'une conférence homophile.

Un des autres buts du C.I.E.S. était l'échange de connaissance et d'expérience. Le C.O.C., l'association 'homophile' la plus forte de l'époque, qui inévitablement dominait cet organisme international, essayait ainsi de renforcer les autres groupes homophiles et de stimuler la création de clubs dans davantage de pays. Car les Néerlandais se rendaient compte que le progrès éventuel qu'ils obtiendraient aux Pays-Bas, serait toujours menacé si l'opinion publique dans d'autres pays continuait à être hostile envers les gens qui aiment leur propre sexe.

e t l a B e l g i q u e ?

Dans les pays romans par exemple n'existait encore aucun groupe émancipateur. «Très humblement nous avons dû constater combien en ces pays latins dits de liberté il était extrêmement difficile de faire quelque chose qui marquât et qui soit de longue durée. La France comme la Belgique réagissent mal et peu à l'I.C.S.E..»³ En 1950 et 1952 le C.O.C. avait déjà lancé en vain quelques appels de créer une section – un 'consulat' - en Flandre.⁴ L'absence d'une législation ouvertement discriminatoire dans notre pays - le stimulant direct en Allemagne et aux Pays-Bas - entraînait qu'une telle démarche y était moins urgente.

Mais petit à petit les choses se mettaient à bouger. A la fin de 1951 le Bruxellois Fred Nieuwstad(t) - vraisemblablement un pseudonyme - est entré dans le comité du C.I.E.S.

Immédiatement il a demandé à ses compatriotes de l'aider à fonder un 'Centre National Belge de Culture et de Récréation': "Amis lecteurs! La

Belgique ne doit pas demeurer en reste des autres - unissez-vous! Cette lutte exige votre soutien, car elle se fait pour vous-même et pour les milliers de vos semblables. Les Pays-Bas ont pris l'initiative à l'occasion du cinquième anniversaire du C.O.C. en nous assurant son soutien pour la fondation d'un "C.O.C. belge". Or, nous nous adressons par la présente à tout-homophile sérieux et bien pensant pour qu'il (ou elle) participe à notre effort en joignant sa propre société nationale belge. (...) N'hésitez donc pas devant une démarche que des milliers ont fait avant vous; une démarche qui enrichira votre vie en élargissant ses perspectives.⁵ A l'exception d'une référence à une assemblée constitutive prévue du 'Centre National Belge: Art et Loisirs'⁶ nous

Suzan en 1944-1945.

n'avons encore retrouvé aucune trace quant à cette initiative.

Une autre tentative cependant a suivi peu après. Au début de 1953 la revue du C.I.E.S. a en effet annoncé que le comité exécutif «proposes to appoint one member from Italy, one from France, one from Belgium and one from the USA. In these countries centres of national activity are now in a more or less advanced stage of formation.»⁷ Quelques mois plus tard les choses avaient progressé. "France and Belgium, after personal interviews with [le président du C.I.E.S.] at Brussels and Paris, have their representatives and delegates. The two have met at Paris afterwards and discussed their possible cooperation in putting up the beginning of a movement in the countries."⁸ "En effet vers la mi-février se sont rencontrés à Paris le délégué de la France et la déléguée de la Belgique. Donc on veut faire quelque chose. On bouge. On espère. Les réalisations seront pour demain, mais n'est-ce déjà un bon signe que cette rencontre....qui sera suivie d'autres." Mais l'auteur constatait tout de suite un manque de courage: "Et ici comme là nous avons remarqué que même nos amis, ceux qui demain bénéficieraient volontiers de notre action et de ses avantages, ne nous épaulent pas assez, font la sourde oreille, sont trop égoïstes, pensent à leur petit "moi" étrié, sans vouloir envisager la valeur de notre cause. Peu d'apôtres, peu d'âmes intègres, peu de convaincus, l'ICSE trop vu de loin, comme un mouvement sympathique, mais compromettant, car sa situation, ses relations, passent avant tout."⁹

Suzan Daniel était désormais la représentante belge. Grâce à une relation à l'esprit ouvert elle a appris l'existence du C.O.C. néerlandais. Et en août 1952 au plus tard elle était entrée en contact avec Floris van Mechelen (= le pseudonyme d'Henri Methorst), le président du C.I.E.S., qui ensuite l'avait stimulée à s'investir dans la cause homosexuelle. Il l'appela la seule personne belge qui s'est vraiment montrée intéressée par le travail du C.I.E.S., et se plaignait immédiatement du "manque d'évolution émotionnelle, érotique" des homophiles masculins belges: "On ne prend pas la vie érotique au sérieux, on est même gêné à moins d'en parler en badinant. Mais ce badinage, parce qu'il est un besoin, un élan caché et mal refoulé, un besoin d'amour ridiculisé, devient par la même une obsession, une occupation de jour et de nuit." Le

comportement et les idées de Suzan par contre témoignaient selon lui "précisément de la mentalité que nous recherchons et qui nous fait besoin pour établir une morale saine et équilibrée et pour changer l'opinion publique à notre égard."¹⁰ Suzan Daniel se retrouvait quant à cela sur la même ligne du C.O.C.. "Dois-je vous dire encore que je crois que la meilleure 'libération' pour nous est notre façon de nous comporter dans la Société? (...) Mais (...) trop d'entre nous ne sont que de pâles copies des 'normaux' avec toutes leurs petites pensées, leurs mesquineries de caractère, leurs comportements de polichinelles. Et c'est bien là, à mon avis, qu'il y a un sérieux travail à faire (...). Tendre d'une part, à la révision des jugements séculaires et, d'autre part, à nous libérer nous aussi; à ne plus sentir cette solitude, ce mépris injustifié, à prendre conscience de notre 'moi'!" Et elle y ajoutait encore: "le point de départ doit émaner de nous avant que nous exigeons qu'autrui change son jugement à notre égard. (...) Si l'on veut être respecté, il faut commencer par avoir le respect de soi."¹¹ En même temps elle attirait l'attention sur la position des lesbiennes dans le mouvement homophile. "La déléguée de Belgique a demandé de ne point évincer les femmes de ce vaste mouvement. On a tendance en effet peut-être à les oublier. Il est bon que le représentant de la Belgique soit une femme (...)"¹²

la création du C.C.B. Suzan Daniel s'intéressait fort au C.I.E.S. et son travail international. Pourtant elle n'a pas pu assister au deuxième congrès de cette organisation, en 1952 à Francfort, à cause d'une obligation professionnelle. Mais l'année suivante elle a été présente à la troisième réunion. Dans un sens elle en est retournée

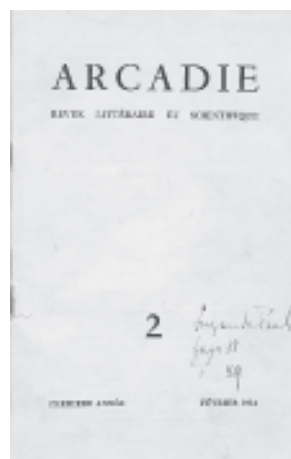
Suzan au troisième congrès du C.I.E.S. (1953).

bouleversée, et très enthousiasmée. "C'était l'atmosphère du congrès, là-bas à Amsterdam: elle m'a poussée à faire quelque chose. J'y ai vu et entendu des hétéros nous défendre. Des gens qui nous comprenaient. Des professeurs de faculté qui déclaraient que nous étions des êtres humains comme n'importe qui. Et ça à une époque où, au fond, nous étions encore des pestiférés. Cela faisait du bien. Mais en Belgique il ne se passait encore rien du tout."¹³ Suzan était résolu de changer ça, comme l'était en même temps André Baudry pour la France en créant Arcadie.

Ou bien à la suite d'une petite annonce ou bien par l'entremise du

C.O.C., Suzan est ensuite entrée en contact avec feu Robert Lemal, qui habitait 27 rue Seutin à Schaerbeek. Grâce à son hospitalité la première réunion du nouveau groupe belge s'est déroulée à son domicile, dans les premiers jours du mois de décembre 1953. "En Belgique, il y a énormément à faire et nous prévoyons beaucoup d'obstacles à surmonter. A commencer parmi nous où des préjugés et une peur parfois exagérée tiendront peut-être, momentanément, éloignés certains des meilleurs d'entre nous. Tout début est un apostolat,

surtout lorsqu'il s'agit d'une minorité qui s'affirme. Ce sera long, ce sera laborieux. Mais les personnes présentes au cours de cette première réunion de prise de contact sont toutes animées de foi, d'enthousiasme lucide et ne sont pas des natures pessimistes. Elles ne sont pas néanmoins sans savoir, non plus, que la poursuite de la tâche qu'elles se sont assignée, ne peut réussir sans le concours de tous nos amis et amies objectivement intéressés. Elles souhaitent donc que les homophiles de notre pays ne se cantonnent pas dans leur 'tour d'ivoire' en attendant de 'voir ce que cela donnera'. Qu'ils nous écrivent, en toute confiance (...). Qu'enfin la devise 'l'Union fait la force' s'avère véritable

C E N T R E C U L T U R E L B E L G E

Boite Postale n° 30 - I X E L L E S I (Bruxelles)

=====oOo=====

Déclaration de Principe :

Le C.C.B. entend chercher , par delà toutes les conceptions sectaires, les éléments d'une culture authentiquement non-conformiste et défendre, sous tous ses aspects, la liberté et le respect de la personne humaine.

I N V I T A T I O N

.... POUR FAIRE CONNAISSANCE

Cher(e) Ami(e),

Aujourd'hui qu'un Comité a pu enfin se constituer, nous sommes heureux de vous convier à notre réunion intime

... " pour faire connaissance "...
qui se tiendra le 1er juillet à 20 h.30 en la Salle de la Taverne l'Horloge, Porte de Namur.

Au cours de celle-ci nous aurons le plaisir de vous exposer :

- nos buts
- nos projets
- nos prochaines réunions et convocations
- l'aspect juridique et financier du C.C.B.

Nous serons tout à fait "entre nous" afin qu'en toute confiance, vous puissiez nous poser des questions et nous communiquer vos désirs et vos suggestions.

Votre sympathique présence est souhaitée et entretemps, croyez, Cher(e) Ami(e), à nos sentiments cordiaux.

LE COMITE.

Het is ons onmogelijk voor het ogenblik dit in het Nederlands te laten drukken, maar wij wachten medewerking vanwege onze Vlaamse vrienden. Zullen zij daar zijn aanstaande Donderdag ?

A détacher s.v.p.

INVITATION EXIGEE A L'ENTREE

NOM Prénom (pseudonyme)
Profession (âge)
Adresse : Rue n° à

pour nous aussi!"¹⁴ Le but du nouveau-né, le Centre Culturel Belge (C.C.B.) Cultuurcentrum België, était de devenir "un Centre similaire à ceux existants un peu partout dans le monde et où les nôtres pourraient se rencontrer librement pour s'y distraire et pour y discuter amicalement de leurs problèmes intimes moraux et sociaux."¹⁵

Pendant des mois Suzan s'est ensuite occupée - toute seule - de mettre sur pied le C.C.B.: louer une boîte postale (BP 30, Ixelles 1), "répondre à un volumineux courrier", projeter des conférences et "des soirées artistiques et distrayantes", contacter des personnalités,... Ainsi elle s'est mise en relation avec par exemple un commissaire de police bruxellois et avec le sénateur socialiste Pierre Vermeylen. "Esprit large, ouvert, tolérant, sans préjugés, il m'a approuvé dans les points de notre programme." Mais en même temps ces deux profanes ont demandé un peu de discrétion: "dès l'instant où notre groupe ne comporte que des personnes âgées de 21 ans au moins et où nous tenons nos réunions sur invitation, nous ne risquons rien au point de vue pénal". En outre Suzan a contacté aussi des médecins. "Des collaborations efficaces nous sont promises. Il est possible que nous puissions envisager des consultations juridiques, médicales et d'orientation psychologique et, peut-être, plus vite que nous le croyons."¹⁶ C'était par contre la fin du C.C.B. qui s'est produite plus vite qu'on ne le croyait...

p u b l i c e n f i n

Les premières préparations achevées le C.C.B. s'est présenté au public (homophile) le jeudi 1 juillet 1954 à 20h30, au Salon de la Taverne l'Horloge, Porte de Namur, pendant "une réunion intime... 'pour faire connaissance'"¹⁷ Dans son allocution d'ouverture Suzan Daniel a présenté les buts et les projets de l'association. Et sa déclaration de principe qui, comme d'habitude à l'époque, ne comprenait pas de référence explicite au thème homophile du groupe: "Le C.C.B. entend chercher, par delà toutes les conceptions sectaires, les éléments d'une culture authentiquement non-conformiste et défendre, sous tous ses aspects, la liberté et le respect de la personne humaine".¹⁸ "C'est vous dire que nous ne voulons nous imposer aucune limite morale, philosophique ou scientifique dès l'instant où l'Homme y est mêlé. Nous nous proposons de rechercher, sans contraintes, sans nous soumettre aux préjugés et aux tabous sociaux, religieux ou sexuels, les éléments d'une culture digne d'un esprit libre, tolérant et humanitaire. Nous pensons que trop de gens sont absolus dans leurs affirmations, dans leurs conceptions et que sous prétexte de liberté personnelle, ils enlèvent volontiers la liberté d'autrui!" En plus le C.C.B. voulait "aussi mettre en pratique, le plus possible, l'article premier de la DECLARATION UNIVERSELLE DES DROITS DE L'HOMME: 'Tous les êtres humains naissent libres et égaux en dignité et en droits. Ils sont

doués de raison et de conscience et doivent agir les uns envers les autres dans un esprit de fraternité."¹⁹

Et elle continuait: "Je voudrais cependant ajouter que, nous homophiles des deux sexes, nous avons intérêt à ne pas vivre en vase clos et qu'avant de vouloir être compris et tolérés – surtout acceptés – des hétérosexuels, il faudrait que nous apprenions, d'abord nous-mêmes, à nous défaire de certains préjugés, de certaines fausses croyances, de certains refoulements. Ce n'est que lorsque nous serons devenus LIBRES PAR NOUS-MÊMES que nous serons LIBRES DEVANT LES AUTRES, forçant ainsi le respect de la personne humaine auquel nous avons légitimement droit. Le C.C.B. veut ouvrir la voie aux nôtres d'abord, aux autres ensuite et tendre vers plus de compréhension, plus de tolérance, plus d'humanisme... Ce vaste Idéal mérite bien que VOUS LES PREMIER(e)S INTERESS(e)S, releviez vos manches, abdiez tout égoïsme, toute crainte défaitiste et injustifiée, que vous abdiez toutes les petites mesquineries, en vue du but à atteindre, ce qui seul compte en définitive!"²⁰

Un appel en vain, car la deuxième réunion du C.C.B. a aussitôt été la dernière. Cette activité, pas avant le jeudi 21 octobre 1954 au premier étage du local 'Monico-Nord', 2 rue de Brabant, a consisté en une causerie donnée par le grapho-psychologue André Dagnely, une connaissance de Suzan, sur les instincts et l'écriture. Ce choix était expliqué ainsi: "Ce que nous prenons pour un Homme n'est souvent que sa caricature. La vie en société n'est qu'un carnaval perpétuel où il

Un article de Suzan (Vriendschap, 1954).

Henri Methorst en 1956.

est bien rare de trouver des gens sans masques!... Pour la plupart, nous sommes dupes des autres et de nous-mêmes.

Or, la science graphologique elle (...) enlève les masques; avec elle, plus d'hypocrisie possible, l'analyse de l'écriture vous met l'âme à nu!" A ce moment-là l'association comptait déjà près de cinquante membres - Suzan étant la seule femme - inscrits, avec une cotisation de 60 francs par trimestre. En payant cette somme un membre avait accès gratuitement aux soirées intimes mensuelles et ne devait payer que cinq francs pour assister aux réunions publiques mensuelles - contrairement aux vingt francs pour les non-membres. "Il est toutefois indispensable pour être admis comme membre effectif d'avoir le parrainage de deux personnes connues du Comité. (...) [C]eux qui ne pourraient se prévaloir de cette référence peuvent prendre contact avec (...) notre secrétaire-trésorier, qui référerait aux membres du Comité pour juger de l'opportunité de leur admission."²¹

Mais cette même activité a sonné le glas du C.C.B.. Au cours de la soirée Robert Lemal s'est levé en disant: "Je n'ai pas envie d'être commandé par une femme". Les femmes belges n'avaient seulement le droit de vote depuis six ans... et diriger une association en plus était nettement encore trop pour quelques hommes... Le résultat de cette exclamation fut néanmoins que Suzan a tout de suite jeté l'éponge. Avec amertume: "Je m'étais tellement investie dans le C.C.B.... J'ai tout fait. Personne ne voulait m'aider. Et encore de la critique." Très probablement - les développements successifs appuient cette hypothèse - ces éreinteurs ne prenaient pas exemple sur le C.O.C. néerlandais en s'imaginant un club homophile. "Mon but était un groupe distingué. Cependant beaucoup de gens venaient seulement pour faire de la connaissance, pour draguer. Mais pour cela ils devraient aller aux bars et pas au C.C.B.. J'aurais bien évidemment eu du monde si j'avais organisé des soirées dansantes. Mais je ne voulais pas ça."²²

Henri Methorst reconnaît cela. "Suzan était une femme intelligente et progressiste. Un élément excellent. Même au C.O.C. néerlandais nous

n'avions pas encore de telles femmes. Mais Lemal et ses compagnons ne voulaient pas d'elle, parce qu'elle était beaucoup trop moderne, énergique, progressiste. Ils n'ont pas compris qu'il fallait avoir une harmonie entre femmes lesbiennes et hommes gays." Et Methorst appelle l'attention sur la figure de Robert Lemal. "Il aimait jouer le rôle d'un dirigeant un peu paternel. Et oui, il avait de l'autorité. Mais il n'était pas animé socialement. Non, il avait un club paternel, convivial. Et il ne voulait pas être dérangé par autrui."²³

Déjà le lendemain Suzan s'est mise à écrire au C.I.E.S. et aux collègues néerlandais et français pour annoncer la fin du groupe: "Le C.C.B. est dissous, sa dénomination ne peut donc plus être employée par un groupement similaire éventuel, ce qui pourrait jeter une confusion quant aux buts que s'était imposés le C.C.B. (...) En même temps, Suzan DANIEL, vous prie de prendre acte que par la présente elle donne sa démission comme assesseur, fonction qu'elle avait acceptée en septembre 1953 pour une période de deux ans, du C.I.E.S. (...) [A] la suite d'incidents graves qui se sont produits au cours d'une réunion tenue hier par le C.C.B. [elle a décidé] de ne plus s'occuper ni de près, ni de loin (si ce n'est à titre strictement privé) des problèmes qu'humainement elle avait estimés - à tort - dignes de son dévouement."²⁴ Un an plus tard elle a confirmé sa décision ferme:

"Vous avez accepté le groupement qui a succédé au C.C.B. que j'avais créé et qui a été saboté (...). En ce qui me concerne, je vous répète, que ni de près, ni de loin, je ne veux plus avoir à faire avec quoi que ce soit touchant au problème que j'ai eu la naïveté de vouloir défendre."²⁵

Les hommes avaient en effet créé un nouveau groupe. Quand c'était clair pour eux qu'ils ne pouvaient plus utiliser l'ancienne dénomination, ils ont adopté un nouveau nom: le Centre de Culture et de Loisirs (C.C.L.-C.O.C.) Cultuur- en Ontspanningscentrum. Vis-à-vis du monde extérieur ils ont brossé un tableau beaucoup plus ambigu quant à ce qui s'est passé en octobre 1954. «Voor het C.O.C. was er het C.C.B.

Tengevolge van verschillende omstandigheden, die we hier niet hoeven te herinneren, is de ene de andere geworden. Er was geen onderbre-

king, geen planverandering en de ene is maar de bevestiging, het vervolg van de andere, in dezelfde richting en volgens dezelfde grondbeginselen. Het weze ons eenvoudig toegelaten hier die te bedanken, hartelijk en oprecht, die zonder dewelke er misschien vandaag (sic) nog geen C.O.C. zou zijn, die die de bewegingskracht was, die die de moed en de durf gehad heeft. Ze is niet meer onder ons, en men mag het betreuren. Ze zou fier geweest zijn te zien wat het kind geworden is die zij in het leven bracht, nog in de doeken gehuld; ze zou fier geweest zijn, de geest van de Club te mogen tasten.»²⁶ *Lemal même était en tout cas beaucoup plus cru*: "1954 mainly served to constitute an organizational nucleus and the official foundation took place on the 23rd of November"²⁷.

é p i l o g u e

Le C.C.L.-C.O.C. a continué d'exister - il s'appelle maintenant Infor Homo – mais n'a pas vraiment fait beaucoup au cours des premières années de son existence. C'était en quelque sorte un club privé où ses membres et ses responsables aimaient l'anonymat. Cela, renforcé par l'impénétrabilité de la presse, le tabou social, l'existence d'autres lieux de rencontre pour les gays et les conflits assez multiples au sein du groupe, explique pourquoi l'association n'a pas pu atteindre plus de gens. On agissait de façon tellement prudente... Par exemple son bulletin 'Le Lien' contenait le message 'important' suivant: "Le Lien' est un bulletin d'information exclusivement destiné aux membres du C.C.L. auquel il est remis gratuitement. Sous aucun prétexte, il ne peut être vendu à qui que ce soit, ni donné à des personnes n'appartenant pas au C.C.L. Toute personne ne respectant pas les directives pourra être exclue du C.C.L. par décision du Comité. (...)''²⁸ En tout cas le C.C.L.-C.O.C. ne semble pas avoir essayé d'élaborer une activité envers la société, ce que était pourtant un des buts du C.C.B.. Mais Lemal considérait le groupe encore "too small and too young (...). Moreover Belgian society, men of science especially so, are rather reluctant and abstain from contact with the movement."²⁹

Cela s'est clairement révélé en 1958 - l'année de l'Expo! - quand le C.C.L.-C.O.C. a organisé le dernier congrès du C.I.E.S.. "Ce congrès n'a pas été d'une grande importance. Le C.C.L. n'était pas de taille à organiser un tel événement: alors le congrès n'avait pas assez de présentation. C'était trop petit."³⁰

Ce n'était qu'au début des années soixante, avec l'arrivée de gens comme feu Odon Guelton et Walter Van Boxelaer, que le C.C.L.-C.O.C. ouvrirait petit à petit ses yeux pour la société.

Bart Hellinck

1 DANIEL S., *En Belgique*, Arcadie, I (1954) 2, p.49.

2 Pour l'histoire du mouvement gay néerlandais, consultez WARMERDAM H. et KOENDERS P., *Cultuur en Ontspanning. Het COC 1946-1966*, Utrecht, Interfacultaire Werkgroep Homostudies Rijksuniversiteit Utrecht, 1987, 413 p.

3 ROMANE A. [=BAUDRY A.], "France et Belgique", ICSE-Newsletter, (1953) mars, p.70.

4 België, Vriendschap, (1950) août, p.10; België, Vriendschap, (1952) octobre, p.18.

5 Nationaal Archief, 2.19.038 N.V.I.H.-COC, 158 Verslagen van het ICSE (1948-1953), Centre National Belge de Culture et de Récréation.

6 Nationaal Archief, 2.19.038 N.V.I.H.-COC, 161 Briefwisseling van het ICSE (1951-1953), lettre de W. au président Bob Angelo, 29.11.1951.

7 Organization News, ICSE-Newsletter, (1953) janvier, p.29.

8 ICSE-Newsletter, (1953) mars, p.53.

9 ROMANE A., *Op cit.*, p.70.

10 Nationaal Archief, 2.19.038 N.V.I.H.-COC, 161 Briefwisseling van het ICSE (1951-1953), lettre de Floris Van Mechelen à Suzan Daniel, 13.10.1952.

11 Nationaal Archief, 2.19.038 N.V.I.H.-COC, 161 Briefwisseling van het ICSE (1951-1953), lettre de Suzan Daniel à Floris Van Mechelen, 30.10.1952.

12 ROMANE A., *Op cit.*, p.71.

13 interview à Suzan Daniel, 3 février 1996; traduit par l'auteur.

14 DANIEL S., *Op cit.*, p.49.

15 Du neuf en Belgique!, ICSE-Newsletter, (1954) janvier-février, p.181.

16 Fonds Suzan Daniel, F/001 Archives Suzanne De Poes, 4 discours, allocution d'ouverture de Suzan Daniel prononcée le 1 juillet 1954, 7 p.

17 Fonds Suzan Daniel, F/001 Archives Suzanne De Poes, 3 invitations, invitation pour la réunion du 1 juillet 1954.

18 Fonds Suzan Daniel, F/001 Archives Suzanne De Poes, 4 discours, allocution d'ouverture de Suzan Daniel prononcée le 1 juillet 1954, 7 p.

19 Fonds Suzan Daniel, F/001 Archives Suzanne De Poes, 4 discours, présentation de la première conférence le 28 octobre 1954, p.1.

20 Fonds Suzan Daniel, F/001 Archives Suzanne De Poes, 4 discours, allocution d'ouverture de Suzan Daniel prononcée le 1 juillet 1954, 7 p.

21 Fonds Suzan Daniel, F/001 Archives Suzanne De Poes, 4 discours, présentation de la première conférence le 28 octobre 1954, 6 p.

22 interview à Suzan Daniel, 3 février 1996; traduit par l'auteur.

23 interview à Henri Methorst, 24 novembre 1995; traduit par l'auteur.

24 Fonds Suzan Daniel, F/001 Archives Suzanne De Poes, 7 lettre et circulaires, lettre de Suzan Daniel, 29.10.1954.

25 Nationaal Archief, 2.19.038 N.V.I.H.-COC, 163 Briefwisseling van het ICSE (1955), lettre de Suzan Daniel au C.I.E.S. et au C.O.C., 28.06.1955.

26 DUVIVIER J., *Editoriaal*, Le Lien-De Band, I (1955) novembre, s.p.

27 WEISSENHAGEN N., *Belgium is building*, ICSE-Newsletter, (1958) mai, s.p.

28 Avis Important - Belangrijk Bericht, Le Lien-De Band, I (1955) novembre, s.p.

29 WEISSENHAGEN N., *Op cit.*, s.p.

30 interview à Henri Methorst, 24 novembre 1995; traduit par l'auteur.

brandende liefde

Mannenliefde werd vroeger nog meer dan nu met een scheef oog bekeken. Mannen die liefde koesterden voor andere mannen liepen zeer groot gevaar. Alles was tegen hen: de kerk, de bijbel, de rechters, de maatschappij en gevestigde moraal. Mannen die van kinderen hielden waren sowieso een bedreigde soort. De *crime van de sodomie* of de tegennatuurlijke lust werd onherroepelijk met de dood bestraft. Gent heeft enkele schrijnende voorbeelden van genadeloze terechtstellingen. Gent zou ook het trieste record hebben van de oudste gedocumenteerde veroordeling wegens sodomie in West-Europa.

G e n t , 2 4 a u g u s t u s 1 2 9 2

"Johannes, een messenmaker geboren in Wetteren naast Gent, is door de schepenen van het Sint-Pietersdorp in Gent, op heterdaad betrapt. Hij beoefende een tegennatuurlijke lust waarover mensen niet mogen praten en die door God verafschuwd wordt. Hij is ter dood veroordeeld op 24 augustus 1292 en is naast de galg van Sint-Pieters levend verbrand"¹.

Deze veroordeling is bij toeval bewaard en beslaat slechts 5 zinnestelsels Latijnse tekst op netjes bewaard perkament. De oorspronkelijke procesboeken van die tijd zijn sinds lang vergaan of verdwenen. Het toeval wou dat één of andere ijverige klerk in de 15de eeuw een inspanning heeft gedaan om een aantal aantekeningen te maken over rechterlijke uitspraken op de Sint-Pieterssheerlijkheid. Hij vertelt er zelfs bij dat dit alles afkomstig is uit een oud papieren register dat in de archiefkamer van de abt berustte. De abt van de Sint-Pietersabdij had alle rechterlijke macht in het Sint-Pietersdorp in handen. Hij besliste in laatste instantie over iemands lot. Een terechtstelling kon evenwel nooit door de kerk uitgevoerd worden. In geval van een ter dood veroordeling verschoof het kerkelijk recht de effectieve uitvoering naar wereldlijke, burgerlijke handen. In dit geval het dorpsbestuur.

Een argeloze lezer uit de 21ste eeuw blijft natuurlijk met vragen zitten. Hoe oud was Johannes? Met wie werd hij "op heterdaad" betrapt? En waarom is die andere persoon niet veroordeeld? Of gaat het om een geval van pedofilie waarbij het kind niet kan veroordeeld worden en bijgevolg ook niet vernoemd wordt in de uitspraak? Of gaat het om een daad van masturbatie in het openbaar of bestialiteit? Wie getuigden voor of tegen hem? Wie waren zijn verwanten? Hoelang zat hij in voorarrest? Werd hij gemarteld? De rustige, regelmatige hand van de klerk verradt niets van de doodsangst die deze man heeft doorstaan.

Prent door Hogenberg (SA Gent).

G e n t , 2 8 j u n i 1 5 7 8

"Drie minderbroeders en twee augustijnen bestijgen de brandstapel op de Vrijdagsmarkt. Ze zijn veroordeeld wegens sodomie. Ene jonge augustijn van 20 jaar, genaamd Clays Danneels praatte hen aan de galg en op zijn aanwijzen werden nog twee andere minderbroeders en één augustijn tot bloedens toe gezeseld. Clays was een nauwe verwante van Jan van Hembyze, dé drijvende kracht achter de Gentse Calvinistische Republiek (1577-1584)."²

De executie van *Sodomitische Buben binnen der Stadt Gendt* was belangrijk genoeg om voor het nageslacht te worden bewaard. In de voorgrond links is de ingenieuze brandstapel te zien, met reeds drie vastgebonden broeders. Een staat klaar om aan de paal te worden geknoopt, de laatste wordt de trap opgeholpen. Verder in de achtergrond wordt onder grote publieke belangstelling de geseling van de drie andere beschuldigten uitgevoerd.

Aangezien dit een woelig politiek moment was waarbij de strenge calvinisten de heerschappij in Gent in handen kregen, is het zeer de vraag of deze veroordeling steunde op werkelijke feiten. Vermoedelijk maakte het deel uit van de politieke propaganda gericht tegen de katholieke kerk. De publicatie - en dus geruime verspreiding van deze prent door Hogenberg³ - lijkt dit vermoeden alleen maar te bevestigen. De veroordeling werd trouwens ook aangegrepen om deze religieuze orden uit de stad te verdrijven. Het hoeft ons misschien ook niet te verwonderen dat de verklikker nauwe banden had met het politieke apparaat?

G e n t , 2 8 s e p t e m b e r 1 6 5 4

Beeldhouwer Jerome Duquesnoy, geboren in Brussel, 52 jaar oud, wordt gewurgd en in het openbaar op de Korenmarkt verbrand, omdat hij zich *soo verre (heeft) vergheten van op diversche plaatsen ende ten diverschen stonden te committeren het criem van sodomie ende andere schurruliteyten*.⁴

Hoewel er al vaak over deze zaak werd gepubliceerd⁵, loont het toch de moeite om nog eens naar de oorspronkelijke stukken terug te grijpen. Nauwelijks veertien dagen na de "mislukte verkleedpartij" van Annemarie Leducq⁶ krijgen de Gentse schepenen alweer te maken met een kwalijke affaire. Waar Annemarie er makkelijk vanaf kwam en alleen terug vrouwenkleden diende aan te trekken, moet Jerome zijn genoegens bekopen met zijn leven. Jerome heeft zijn plezier gezocht bij twee kinderen.

De zaak wordt aan het rollen gebracht door de klacht van de moeder van één van de slachtoffertjes. Toussaint de Somere, zoon van schoenlapper Geeraert, is op het ogenblik van de feiten slechts acht jaar oud. Jacobus de Clerck, zoon van Pauwel, is een elfjarige koorknaap in de Sint-Niklaaskerk. Beide knapen worden uitgebreid en herhaaldelijk verhoord, lichamelijk onderzocht door een heelmeeester en geconfronteerd, zowel met elkaar, als met de man tegen wie de aanklacht loopt.

Jerome Duquesnoy, zoon van Jerome, was een gevierd beeldhouwer. Hij is ongehuwd en woonde in Spanje en Italië. Hij verbleef sinds enkele maanden in Gent, in het huis van dhr. Breydel op de Reep, om te werken aan het praalgraf van bisschop Antoon Triest in de Sint-Janskerk. Dit praalgraf bevond zich in een kapel naast de Sint-Annakapel in de huidige kathedraal. Een afsluiting van lijnwaad schermde zijn stoffige atelier van de rest van de kerk af. Achter deze afsluiting vonden de zedenfeiten plaats. Volgens Toussaint nodigde de beeldhouwer hem uit om met ontbloot bovenlijf te poseren, zodat hij hem kon schetsen. De beeldhouwer was steeds gekleed met witte kousen en droeg een rapier aan de zijde. Reeds bij de volgende sessie vonden de eerste handtastelijkheden plaats: *dat hij de hant vande confessant stack in sijne voorbroeck hem bevelende dat hij met sijn handeken saude tasten en ketelen het dyncken van de voors. Beeltsnijder twelck hij alsdan heeft ghedaen ende dat den voorn. Beeltsnijder oock taste ende ketelde aen tculleken ofte dyncxken van hem confessant*. Meteen gevolgd door *alsdan den confessant dede stuypen met het hooft om leeghe en dat hy alsdan stack int het fundament van hem confessant syn dijnckken ofte kulleken het welcke hem seer wee ende pyne dede*. De beeldhouwer gaf hem enkele geldstukjes als troost. Toussaint verklaart dat hij zeker twaalf keren terug is gegaan en dat dezelfde feiten zich telkens opnieuw voordeden.

De koorknaap Jacobus vertelt een gelijkaardig verhaal. Sinds een drielat weken is hij regelmatig, alleen en soms samen met Toussaint, bij de beeldhouwer in de kerk op bezoek geweest. Eerst dacht hij dat de beeldhouwer *eenen grooten vyngher ... in syn fundament* stak maar naderhand begreep hij dat het ging om *zijn dyncxken ofte culleken* en dat *hy hem tselve dickewils heeft doen tasten ende doen stroopen*. Als ze samen op bezoek gingen, werden ze afwisselend gebruikt. De beeldhouwer verbood hem hierover te praten. Hij zou hem in een

donkere put gooien, hem geselen of aan de galg hangen. Hij stak zowel zijn tong als zijn *dyncxken* in zijn mond en dan moest hij eraan *suyghen tot dat vuyt tselv. quam eenighe natticheyt die gheheel witte was*.

Jerome ontkent alle aantijgingen omtrent seksueel contact. Hij geeft wel toe dat de knapen verschillende keren voor hem geposeerd hebben. Heelmeeester Laureyns Maurisses onderzocht de *fondamenten* van beide knapen. Toussaint vertoonde geen sporen van *contusien ofte fortserijnghe* maar hij beweerde wel pijn te hebben als hij zijn *geveoch* moest doen. Jacobus vertoonde wel enige *rauwicheyt* aan zijn *fondament*. Cathelijne Dammans, moeder van Toussaint, verklaart dat haar zontje sedert 6 of 7 weken regelmatig naar huis kwam met wat kleingeld. Ze heeft zijn onderhemdjes onderzocht en op de slippen plekken gevonden *van tsaet van eenen meyns*. Ze heeft ze als bewijs bewaard.

Hierop speelden de beide knapen voor op een stoel hoe ze zich moesten bukken bij de beeldhouwer wanneer hij hun *fondament* gebruikte - dit tot ontsteltenis van de aanwezige schepenen. Ook Duquesnoy wordt fysiek onderzocht om de verklaringen van de knapen te toetsen aan de realiteit, namelijk dat zijn *dyncxken* wel zo dik was als de arm van Jacobus.

Op 3 september wordt Duquesnoy op de pijnbank gelegd en nogmaals verhoord. Uiteindelijk trapt hij in een listig opgezette strikvraag: zijn de jongens meerdere keren bij hem gekomen omdat hij hen dat opgedragen had, of vanuit hun eigen *sinnelickheyt*? Hierop antwoordt hij dat Jacobus vaak uit eigen initiatief het geslachtsdeel van Duquesnoy heeft aangeraakt terwijl hij aan het werk was.

Hierop volgt nog een onderzoek naar de geestelijke gezondheid van beide knapen. Aangezien ze geen *merckelicke malitie* of kwaadaardigheid vertonen, mogen ze verder als getuigen optreden. Het is evenwel niet meer nodig. Op 28 september wordt het vonnis geveld. Jerome wordt terechtgesteld en verbrand maar ook beide knapen komen er niet mals van af. De oudste jongen wordt voor zes jaar uit Vlaanderen verbannen en het jongste kind wordt - voor heropvoeding wellicht - naar Spanje gezonden.

Leen Charles

1 Rijksarchief Gent, Fonds Sint-Pietersabdij, reeks II, nr. 4, f. 22v. Uitgave: WARNKONIG L.A., Flandrische Staats- und Rechtsgeschiede bis zum Jahr 1305, Tübingen, 1839, 3de band, 2de afdeling, stuk XLVI, paragraaf 41, p.76.

2 DECAVELE J., Het eind van een rebelse droom. Opstellen over het calvinistisch bewind te Gent (1577-1584) en de terugkeer van de stad onder de gehoorzaamheid van de koning van Spanje (17 september 1584), Gent, 1984, p.43.

3 Stadsarchief Gent, Atlas Goetghebuer, lade 125/15b.

4 Stadsarchief Gent, reeks 214 Boeken vanden criem, nr. 60 (1654-1657), f. 90v-106v, 31 augustus - 28 september 1654.

5 Zie bijvoorbeeld DEBEUCKELAERE G., Omme dieswille dat Gij, Hieronymus Duquesnoy, in Tijdschrift voor Homo-Geschiedenis, (1984), 1, pp. 5-22.

6 CHARLES L., Een "mislukte" verkleedpartij uit de 17de eeuw?, in Het ondraaglijk besef, (2002), nr. 8, pp. 6-9.

Binnenkort brengt het Fonds een bezoek aan het Stadsarchief Gent om met eigen ogen de confrontatie met dit en ander bronnenmateriaal aan te gaan. Voor meer informatie: zie p.30!

schermen met gender

Cross dressing is van alle tijden. Zoveel is duidelijk voor wie zich even verdiept in de kranten en tijdschriften van het einde van de 18de - begin 19de eeuw. Het lijkt vast te staan dat vrouwen sneller grijpen naar de kleren van de andere sekse en zich zo een economische, maatschappelijke en sociale positie veroveren die ze nooit als vrouw kunnen bereiken. Sporadisch duikt een man op die zich makkelijker als vrouw door het leven slaat. Enkele sprekende voorbeelden.

Lady d'Eon.

vrouw wordt man

Beroemd is de geslaagde cross dressing act van Mary East (ca. 1718 - ca. 1782) alias James How in Engeland, die de wetenschappelijk geïnteresseerde Gentenaren¹ in 1782 kregen voorgeschoteld. Meer dan 35 jaar lang leefden zij en haar vrouw in Poplar (Groot-London). Als James How had ze twee bloeiende kroegen. Ze bekleedde belangrijke maatschappelijke posities: bediener in de parochie, gezworene van Westminster Hall en van de Old Bailly (rechtbank).

Het echte verhaal van Mary East was evenwel minder rooskleurig dan dit wetenschappelijk nieuwtje laat uitschijnen. Lillian Faderman geeft een iets minder romantische historische realiteit weer. Toeval wou dat een oude bekende van beide hartsvriendinnen in hun dorp kwam wonen en hen natuurlijk herkende. Jarenlang waren Mary en haar vriendin het slachtoffer van chantage². Bij de dood van haar echtgenote bleef de chantage doorgaan en er werden zelfs knokploegen op haar afgestuurd om haar tot betalen te dwingen. Moegetergd zocht ze via vrienden bescherming bij het districtsbestuur. Haar werkelijke geslacht werd hierdoor geopenbaard doch ze bleef op vrije voeten. De chanteur werd gevangen gezet. Zijzelf zag zich verplicht haar openbare leven

stop te zetten en op rust te gaan. Volgens Faderman ontsnapte ze aan de gevangenis omdat ze toen reeds ouder was dan 50 jaar en omdat haar partner overleden was. De maatschappelijke geruchtenmolen bleef hen steunen in hun keuze, omdat ze steeds een uitmuntend eerlijk en deugdzaam sociaal leven hadden geleid.

man wordt vrouw

'Den Vlaemschen indicateur' toonde een opvallende belangstelling voor zogenaamd afwijkend gedrag. Enkele maanden later volgt een nieuw verslag³ dit keer vanuit een juridische invalshoek. In februari 1782 sprak de baljuw van Vesoul (Haute-Saone, Fr.) zich uit in een delicate kwestie. Catharina Barbier, 31 jaar, werd officieel tot man verklaard en kreeg toestemming mannenkleren te dragen. Bij de geboorte kreeg het mannelijk (!) kind bij vergissing een meisjesnaam. Hoe zoiets überhaupt kan gebeuren zonder dat iemand dit merkt? Hij werd consequent als meisje opgevoed en liep rond in vrouwenkleren. Tot op het moment van de uitspraak hield men haar voor een vrouw. Het bericht argumenteert dat hij makkelijk als vrouw door het leven kon gaan *mits hy uyt de natuer zeer gelyk was aen die beminnelyke Sexe. Hy hadde om zoo te spreken weynig of geen Baert, eene teere stem en spraek, met één woord hy hadde niets dat hem uytwendiglyk onderscheyden konde van de Vrouwelyke Kunne*. Een "natuurlijke" verliefdheid op een vrouw liet hem zijn ware aard ontdekken, nl. een man te zijn. De journalist voegt er evenwel fijntjes aan toe dat hij zijn vrouwelijke vermomming misschien uit schaamte of misschien wel uit schelmsheid had volgehouden, om op die manier makkelijker met vrouwen in contact te komen. Hij kon zijn liefde niet verbergen en hij besloot met *het Voorwerp van zyne Genuchten* te huwen. Het koppel vestigde zich in zijn geboorteplaats Carte (Haute-Marne, Fr.). Veelzeggend commentaar in de 'Den Vlaemschen indicateur': *Men heeft zeer dikwils Vrouwen de Manskleed-eren voor die van hunne Zexe zien verkiezen; maer zeer zelden Mannen, die der Vrouwen zoo lang zien draegen zonder ontdekt te worden*. Onder welke naam Catharina Barbier verder door het leven ging, wordt ons niet verteld.

m a n o f v r o u w ?

Het levensverhaal van de Lady d'Eon alias de Chevalier d'Eon is sensationeel, spectaculair en met mysterie omhuld. Op 21 februari 1812 meldt een lokaal Gents weekblad dat iedereen in Lichfield (GB) de beroemde juffrouw d'Eon kan gaan bekijken. Voor de luttel prijs van twee schellingen kan men haar begaafdheid in het schermen bewonderen. *Welk eene droeve wisselvalligheyd van het menschelyk noodlot*, zo zegt het artikel, dat een zo roemrucht persoon, die zoveel groten dezer aarde in de strijd heeft verslagen, die in de Zevenjarige Oorlog in Duitsland heeft gevochten, nu haar kost moet verdienen met scherm-demonstraties! De Lady d'Eon zegt over zichzelf dat haar *verkleeding niet vrywillig is geweest. Door haere ouders als eenen jongen opgequeekt zijnde*. Nog steeds volgens het artikeltje zouden haar ouders haar als jongen door het leven hebben laten gaan om de erfenis binnen de familie te houden. *Haer krygs-gelaet, haere magt en kracht zyn wonderbaer voor een vrouws-persoon van 67 jaeren*⁴. Tot daar het persbericht.

Wie is nu deze wonderbaarlijke Lady d'Eon? Talloze boeken en artikels zijn verschenen over deze dubbelzinnige persoon. Ook van zijn eigen hand bestaan correspondentie en verhalen. Charles d'Eon de Beaumont (1728-1810) is geboren in het Franse wijnstadje Tonnerre (omgeving Auxerre) in een advocatenfamilie⁵. Vader Louis was advocaat bij het Parijse Hof van Beroep. Moeder Françoise de Chavanson kwam uit een oude, rijke adellijke familie. Charles genoot een traditionele jongensopvoeding en was een uitstekend student, met voorkeur voor talen. In 1749 studeerde hij af aan het Mazarin College in Parijs. Algauw werkte hij zich in de kijker bij de koninklijke entourage. In 1756 werd hij geheim agent en spion voor de Franse vorst. Op geheime missie in Rusland moest hij tsarin Elisabeth I winnen voor het Franse kamp. Tijdens deze missie vermomde hij zich voor het eerst als vrouw en slaagde erin - dank zij die travestie - onderhandelingen met Elisabeth op te starten, meer nog, hij werd haar minnaar. Zijn diplomatieke missie werd als een succes beschouwd.

In 1761, terug in Frankrijk, werd d'Eon kapitein van een elitekorps van dragonders. In die hoedanigheid nam hij deel aan de Zevenjarige Oorlog in Duitsland. Zijn verwondingen leverden hem het zeer zeldzame Kruis van de Heilige Louis en meteen ook een adellijke status op. Voortaan ging hij door het leven als Chevalier d'Eon.

Lady d'Eon in actie.

In 1763 werd hij gevolmachtigd minister (ambassadeur) in London en hij opereerde tegelijkertijd als spion voor de Franse vorst. Hij klom op tot in de hoogste adellijke kringen en werd er een zeer populaire en graag geziene gast. Toch werd hij door Louis XV naar Frankrijk teruggederoepen en op rust gesteld met een zacht jaargeld van 12.000 pond. Hij weigerde en bleef in London. Hij was niet alleen zeer rijk, hij had ook een verzameling van 6.000 boeken en 500 zeldzame manuscripten. Gedurende 14 jaar leefde hij in politieke ballingschap. Omstreeks 1770 circuleerden de geruchten dat hij eigenlijk een vrouw was en op de beurs werden weddenschappen op de ware aard van zijn geslacht afgesloten. Hij voerde met Louis XVI keiharde onderhandelingen om in het openbaar als vrouw te worden erkend. Hij verkreeg zelfs een kledingtoelage voor de aanschaf van een uitgebreide vrouwengarderode. In 1777 keerde hij terug naar Frankrijk en leefde er op zijn landgoed in Tonnerre. Ten gevolge van de Franse Revolutie werd zijn jaargeld afgeschaft. Hij vertrok terug naar Engeland voor de rest van zijn leven. Schulden dwongen hem zijn omvangrijke bibliotheek op de markt te gooien. Hij verdiende geld door deel te nemen aan schermtoernooien waarbij hij in 1796 in Southampton een ernstige bloedvergiftiging opliep. De laatste 14 jaar van zijn leven bracht hij door in pure miserie en armoede. Hij stierf op 21 mei in 1810 in London. Een autopsie toonde met absolute zekerheid aan dat hij geen hermafrodit of vrouw was, maar wel degelijk een man van het zuiverste water.

Tot daar enige historische feiten over deze Franse diplomaat, schrijver, spion en travestie. Er is nog veel meer over zijn leven gekend, vooral over de steeds wisselende rol van man en vrouw waardoor hij een politieke blitzcarrière kon opbouwen. Deze informatie over de genderproblematiek werd soms wat tussen de plooiën van de geschiedenis weggemoffeld. Wat hier volgt, is een bijsturing van het beeld dat in de literatuur over dit raadselachtig figuur bestaat. Hoewel van bij zijn geboorte niet de minste twijfel omtrent zijn geslacht bestond en hij als normale jongen school liep, trok zijn moeder hem soms meisjeskleden aan. Hij had zeker geen uitgesproken mannelijk voorkomen: zacht blond haar, blauwe ogen, licht, klein en delicaat gevormd, met een slanke taille, smalle handen en voeten. Hij gokte met zijn vrienden dat hij vermomd als vrouw de minnares van Louis XV zou kunnen om de tuin leiden, iets waarin hij uitstekend is geslaagd, tot grote verbazing van de vorst. Louis XV stuurde hem naar Rusland in vrouwelijke outfit om makkelijker door te dringen in de salons van de keizerin. Hij werd voortaan Mademoiselle de Beaumont. Tsaarin Elisabeth ontdekte zijn ware sekse en ze werden minnaars. Tengevolge van zijn succesvolle missie circuleerden in Versailles de verdenkingen dat hij hermafrodit zou zijn. In Engeland zou hij de minnaar van koningin Sophia Charlotte zijn geweest en haar zelfs een zoon hebben geschonken. Toen hij op een nacht in haar slaapkamer werd betrappt, verdedigde de secretaris van de koningin hem door te zeggen dat hij eigenlijk een vrouw was. Dit was alleen maar koren op de geruchtenmolen rond zijn sekse en iets wat de beursnoteringen van het gokken op zijn ware geslacht de hoogte in joeg. Terug in Parijs in 1777 ging hij definitief als vrouw door het leven en werd Chevalière d'Eon. Op dat moment dook een ex-liefje uit Rusland op, ene Nadejda, met wie hij een zoon had. Ze gingen samen verder door het leven en verhuisden terug naar Engeland.

Het hoeft ons niet te verwonderen dat de Chevalier d'Eon wordt beschouwd als de voorloper van alle travestieten. Dit gedrag werd door Havelock Ellis naar hem *Eonisme* genoemd. Charles de Beaumont publiceerde zelf nogal wat boeken en verhalen, zowel over zijn diplomatieke missies als over de meer avontuurlijke experimenten van de cross dressing. Enkele werken van dit laatste genre, van zijn hand, maakten deel uit van de boekenverzameling⁶ van Elisabeth Wolf en Agatha Deken die in 1789 openbaar werd verkocht!

Feiten en verzinsels, in ieder geval leidde de Chevalier d'Eon een wonderbaarlijk, avontuurlijk en geïnspireerd leven. Deze vaststelling brengt ons terug bij het krantenbericht uit 1812. Hoewel de Chevalier d'Eon reeds twee jaar overleden is, maakt iemand publiciteit voor haar beroemde scherm demonstraties. Het zou in dit geval gaan om een vrouw van 67 jaar oud, dus geboren omstreeks 1745. Het feit dat iemand zomaar de identiteit van een ander berucht voorbeeld kan aannemen, zonder dat er ook maar een haan naar kraait, past wellicht volkomen in de sfeer van mysterie, sensatie en schandaal rond de Chevalier d'Eon. Wie zich handig in deze mysterieuze rol heeft gemanoeuvrerd, zullen we wellicht nooit achterhalen!

a n o n i e m e v r o u w e l i j k e s o l - d a t e n

Sinds Annemarie Leducq (17de eeuw) en Marie Schellinck (18-begin 19de eeuw) staan we in Gent niet meer versteld van vrouwelijke soldaten⁷. Toch is elke nieuwe vondst het vermelden waard. De 'Gazette van Gent'⁸ bericht in 1814 over een vrouwelijke soldaat. Een Duitse jonge vrouw van 25 jaar zou zich in London hebben aangeboden bij het Steuncomité voor de gekwetste Duitsers. Ze legde onbetwistbare bewijzen voor dat ze vijf jaar lang aan het front in het Duitse leger had gevochten. Bij de slag om Leipzig of de zogenaamde *Volkerenslag* (1813) vocht ze mee tegen Napoleon. Ze werd er zwaar verwond en in het ziekenhuis van Leipzig kwam haar geslacht aan het licht. Ze kreeg zeer gemakkelijk financiële steun los in Engeland. Het artikel voegt er zelfs fijntjes aan toe *Men kan licht begrypen, dan den gevraagden onderstand haar met genegendheid is toegestaan*. Regelmatig duiken dergelijke vrouwen op. Ze zijn blijkbaar interessant genoeg als curiosum in de pers, maar onvoldoende interessant om een naam te krijgen.

Leen Charles

¹ Den Vlaemschen indicateur ofte aen-wyser der wetenschappen ende vrye-konsten, deel VII, afl. 3, 19 januari 1782, p.42 (rubriek anecdote).

² FADERMAN Lillian, Surpassing the love of Men. Romantic Friendship & Love between Women from the Renaissance to the Present, London, 1986, pp.55-57.

³ Den Vlaemschen indicateur..., deel VII, afl. 20, 18 mei 1782 p.310 (rubriek rechtsgeleerdheid).

⁴ Journal du Département de l'Escaut, nr. 20, 21 februari 1812.

⁵ Er bestaat heel wat literatuur over deze figuur. Zie bijvoorbeeld KATES Gary, Monsieur d'Eon is a woman. A Tale of Political Intrigue and Sexual Masquerade, New York, 1995; ID., The Transgendered World of the Chevalier d'Eon, in Journal of Modern History, nr. 67, (1995), pp. 558-594. In Gent is welgeteld één werk van de Beaumont bewaard in de bibliotheek van het Bisschoppelijk Seminarie: EON DE BEAUMONT, Charles, Les loisirs du Chevalier d'Eon de Beaumont, ancien ministre plénipotentiaire de France, sur divers sujets importants d'administration etc. pendant son séjour en Angleterre, Amsterdam, 1775 (12 dln.).

⁶ EVERARD Myriam, Ziel en zinnen. Over liefde en lust tussen vrouwen in de tweede helft van de achttiende eeuw, Groningen, 1994, pp.57-60.

⁷ CHARLES Leen, Een "mislukte" verkleedpartij uit de 17de eeuw?, in Het ondraaglijk besef, (2002), nr. 8, pp.6-9.

⁸ Gazette van Gent, nr. 305, 10 november 1814.

onze collectie periodieken

Over de tijdschriftencollectie van het Fonds Suzan Daniel verscheen in het vorige nummer van deze nieuwsbrief reeds een bijdrage. We noemden het toen een 'voorlopige doorlichting' van het beschikbare bestand. Ondertussen is dit bestand flink aangegroeid - meer dan 500 titels in de catalogus, en een nog veel omvangrijker collectie tijdschriften die geduldig wachten in overmatig volle kartonnen dozen om opgenomen te worden in de eerbiedwaardige, stille en overzichtelijke ordening van de catalogus. Een bijzondere verrijking is ongetwijfeld de tijdschriftencollectie uit het archief van wijlen Roger Vertongen met overwegend 'physique pictorial'-tijdschriften uit de jaren vijftig en zestig. Via een andere schenking ontvingen we mooie aanvullingen op de lesbische collecties: Betty Boop News, De Chatteraar, De Nieuwe Chatteraar en weliswaar niet louter lesbisch maar toch relevant... Refleks Berichtenblad en Lilith.

Maar om een tijdschriftencollectie echt grondig te evalueren moet je beschikken over een computersysteem dat toelaat om de collectie via de geautomatiseerde catalogus door te lichten aan de hand van verschillende relevante parameters (doelgroepen, themata, taal, geografie...). Met het systeem waarover wij op dit moment beschikken, is dat vrijwel onmogelijk maar in het voorjaar van 2004 wordt een conversie voorzien naar een nieuw en gesofisticeerd computersysteem. We zijn dus vervuld van hoop.

In afwachting hebben we toch een, al is het maar bescheiden en eerder oppervlakkig onderzoek gedaan naar de geografische spreiding van ons tijdschriftenbestand zoals dat momenteel raadpleegbaar is in de online catalogus. Vooral de grote internationale geografische spreiding springt in het oog.

Uiteraard zijn de Belgische tijdschriften veruit het best vertegenwoordigd met 214 titels. Vlaanderen is met 165 titels prominent aanwezig, de Brusselse Franstalige tijdschriften (35) zijn goed vertegenwoordigd. Wallonië hinkt met 13 titels wat achterop. Nederland (90), de Verenigde Staten (62), Groot-Brittannië (39), Frankrijk (27) en Duitsland (26) leveren (traditioneel) belangrijke, grote en heel verscheiden collecties homo/lesbische periodieken en zijn dus vanzelfsprekend present in onze collectie. Verder zijn er nog de Zwitserse (10), Spaanse (8), Italiaanse (6), Deense (5) en Zuid-Afrikaanse (5) tijdschrifttitels die alles nog wat mooier en kleurrijker maken. Tot slot bezitten we ook nog 'de gekoesterde kleintjes': van Peru over Israël naar Polen en Tsjechië... Uiteraard zegt zo'n doorlichting weinig of niets over het belang en de omvang (het eigenlijke bezit) van deze tijdschrifttitels in het geheel van de collectie. Evenmin zegt deze 'meting' iets over de mate waarin ons bezit, zeker wat de binnenlandse en toonaangevende buitenlandse tijdschriften betreft, beantwoordt aan het werkelijke aanbod van homo/lesbische tijdschriften. Bovendien zijn bepaalde tijdschriften intentioneel gericht naar een internationaal forum. Bijvoorbeeld de 'European review on aids and homosexuality' wordt uitgegeven in Amsterdam en de 'ILGA Europe newsletter' in Brussel. De geografische herkomst van dat soort tijdschriften is niet zo'n relevant gegeven.

België (1985).

Frankrijk (1955).

België (1984).

Mexico (1984).

Nederland (1986).

Frankrijk (1982).

Finland (1988).

Nederland (1955).

We zullen er in de toekomst veel uitgebreider en grondiger werk van kunnen maken om al deze en nog meer vragen te beantwoorden om op die manier gericht te kunnen prospecteren en leemten aan te vullen. Er is de laatste tijd echter al zoveel gebeurd rond om de tijdschriftencollectie. Zo werd ondermeer een ontwerp voor de bepaling van de prioriteiten bij de ontsluiting van de collecties uitgewerkt. De nadruk komt hierbij te liggen bij de Belgische periodieken en bij de grotere buitenlandse reeksen (Gai Pied, De GAY Krant, Gay News, The Advocate,...) of de oudere titels. 1975 wordt daarbij min of meer als richtdatum gehanteerd. Deze afspraken zijn noodzakelijk om op een overzichtelijke manier te kunnen werken en de beperkte middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten.

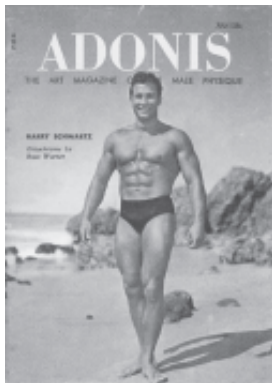
Er zijn ook nog onze bijeenkomsten iedere derde woensdagavond van de maand waar de diverse vrijwillig(st)ers, werken aan de verdere ontsluiting van onze collectie. Onverwerkte schenkingen en collecties in stock worden gecontroleerd op dubbele exemplaren en aanvullingen worden in de catalogus ingevoerd. Het is en blijft een omvangrijk en arbeidsintensief werk waarbij we iedere hulp best kunnen gebruiken. Er zijn momenteel drie vrijwillig(st)ers die regelmatig én héél nauwgezet de 'harde kern' van het Fonds een handje toesteken. Viola helpt ons tijdens de maandelijkse bijeenkomsten bij de controle van het tijdschriftenbestand. Mark komt regelmatig in de leeszaal voor het optekenen van het bezit, de materiële toestand en wijzigingen van de bibliografische gegevens (bijvoorbeeld periodiciteit en redactie) van enkele grote buitenlandse reeksen zoals New York Native, Gay News, The Advocate... En Paul werkt thuis aan het indexeren en exciperen van tijdschriften. In eerste instantie richt hij zich op de inhoudelijke ontsluiting van het tijdschrift 'Uitkomst' van de Liga van Homocentra. Concreet komt het hierop neer dat Paul ieder nummer van het tijdschrift volledig beschrijft: colofon, editoriaal, artikels, interviews en columns, recensies en aankondigingen. Want voor de dienstverlening volstaat het opstellen van een bezitsstring zeker niet. In welk nummer verscheen nu toch het interview met die welbepaalde acteur? Is er ooit aandacht besteed aan die homofilm? En wat is er allemaal gepubliceerd over de antidiscriminatiewet? Enkel een inhoudelijke ontsluiting van tijdschriften kan hierop antwoorden, en bijgevolg heel veel onnodig werk verhinderen. Paul neemt dat op zich en stuurt het gepresteerde werk via e-mail door waarna het zonder veel extra werk wordt ingevoerd in de catalogus.

Het werk van deze drie vrijwillig(st)ers betekent voor ons natuurlijk een belangrijke steun. Wat personeel en financiën betreft moet het Fonds Suzan Daniel het immers nog steeds hebben van enthousiaste vrijwillig(st)ers en milde schenk(st)ers... En de overheid dan? Ach... die kleine korte zó vermoeiende vraag!

In elk geval wacht nu al een schat aan informatie op uw bezoek. Werkt u aan een bepaald onderzoek? Hebt u ooit Russisch of Zweeds geleerd en wil u die kennis via de lectuur van homo/lesbische bladen uit die landen onderhouden? Of bent u gewoon nieuwsgierig? Geef ons een seintje en kom eens langs...

Omar Van Hoeylandt

rogers verzameling

1957.

1962.

1959.

1965.

1959.

1967.

Met de groeten van Tom of Finland (z.d.).

1967.

Tijdens 2003 zijn vooral inspanningen geleverd voor de verwerking van de vele schatten die het Fonds Suzan Daniel de voorbije jaren reeds kon binnenhalen. Dat betekent echter niet dat de prospectie de voorbije maanden helemaal stil lag of dat we niet opnieuw heel interessant materiaal mochten verwelkomen. Zeker niet. Toch mogen we niet vergeten dat net die verwerking een belangrijk element is in de zoektocht naar en bij het verwerven van bronnenmateriaal. Door iets met dat ergoed te doen (een tentoonstelling, publicaties,... kortom: het onder de aandacht van een ruimer publiek brengen), kunnen de diverse archiefvormers gemakkelijker worden overtuigd van de waarde van de stukken die ze hebben geproduceerd en/of nog elke dag opnieuw aanmaken. Door de ontsluiting van onze vele dozen boordevol materiaal kunnen we pas echt de lacunes in onze collectie identificeren of aanknopingspunten vinden naar allerhande initiatieven waarvan we het bestaan nooit hadden kunnen vermoeden. En er is nog zoveel dat we niet weten...

Hoe dan ook ontvingen we dit jaar opnieuw heel divers materiaal. UG-professor John Vincke bezorgde ons materiaal betreffende een aantal van zijn studies: het suïcideonderzoek, de leefsituatie van Vlaamse holebi's, het Gay Service Research Project,... en audiocassettes met kwalitatieve interviews. Daarnaast ontvingen we enkele archiefstukken (knipsels, folders, artikels) van de Aktiegroep Homofiele Jongeren, de Antwerpse jongerengroep *avant la lettre* uit de jaren zeventig. Hun opvolg(st)ers konden dan natuurlijk niet achterblijven. Het archief van de reeds jaren opgedoekte jongerengroep Kast & Co vond zo zijn weg naar het Fonds, net als aanvullende documenten van Flik Flak Antwerpen. En Wel Jong Niet Hetero speelde ons een belangrijke aanvulling door bij hun archief dat al een tijdje in onze rekken staat. Ook Anke Hintjens, de voormalige woordvoester en politiek medewerkster van de FWH (nu: Holebifederatie), bezorgde ons bij haar afscheid het merendeel van haar dossiers als aanvulling bij het archief dat FWH enkele jaren geleden al aan het Fonds in bewaring gaf. In dezelfde optiek werd het archief van de Belgische delegatie van de Gay Games 1998 Amsterdam aangevuld met de eigenlijke archivalia in verband met de organisatie en coördinatie van die deelname. Tilly Van Neyghem speelde ons eveneens materiaal door met betrekking tot dat evenement, evenals aangaande de lesbische vorming en hulpverlening in Vlaanderen. En via Effeta Brugge kregen we heel wat materiaal, voornamelijk

Het Fonds verzamelt alles ... ook postzegels met een condoom erop.

van en over de diverse Homo & Geloof-groepen. Onlangs ontvingen we nog archivalia van het C.C.L. en van Arcadie Flandres (Lille). Tot slot van dit beknopt, en beslist onvolledig overzicht, waren er schenkingen van archivalia van de vroegere Gentse Homo- en Lesbienne-beweging en van diens rechts-opvolger Casa Rosa vzw, en unieke documenten betreffende de geschiedenis van spanking.

Wat de tijdschriften betreft, bezorgde een sympathisant - en overduidelijk ook wereldreiziger - ons specimina van ongeveer 150 verschillende homo/lesbische periodieken van over de hele wereld. Via diverse schenkingen ontvingen we nog heel wat, meestal oudere tijdschriften: zowel losse nummers als grote reeksen tot zelfs quasi volledige verzamelingen. Bijvoorbeeld van de nieuwsbrieven van de voormalige vrouwenboekhandel Artemys, van de Brugse lesbiennegroep Goudou en van het weerbaarheidscentrum Refleks ontvingen we grote collecties. We verwelkomden eveneens heel mooie reeksen van de lesbische bladen 'Vrouwenwoorden'/'De (paarse) peperpot', 'Betty Boop News', 'Lilith', 'De chatteraar' en 'De nieuwe chatteraar' en mooie aanvullingen bij de tijdschriften 'Arcadie' (1956-1958), 'Le Lien' (1972-1985!) en 'The Advocate' (2000-2002). We vermelden hier ook nog een hele hoop catalogi van (buitenlandse) al dan niet exclusieve homo/lesbische uitgeverijen en boekhandels.

Daarnaast bezorgen enkele leden ons regelmatig allerhande folders, pamfletten, en dergelijke, tot zelfs condoomverpakkingen toe. Het Fonds Suzan Daniel verzamelt nu eenmaal alles.

Het staat op dit moment al vast dat we heel binnenkort weer mogen uitrukken voor nieuwe ophalingen. En we twijfelen er niet aan dat we in 2004 op hetzelfde elan zullen kunnen doorwerken aan het veiligstellen van ons ergoed. U leest er beslist meer over in het volgende nummer van deze nieuwsbrief. We bedanken langs deze weg alvast graag nogmaals alle schenk(st)ers en bewaargevers/geefsters!

BH

zo was het ...

een gesprek over lesbisch
leven van vrouwen van en
over de vijftig

Op de Lesbiennedag bracht het Fonds Suzan Daniel een gesprek met twee lesbische vrouwen uit het Gentse. In de inleiding lichtte Anne de bedoeling toe: aan de hand van een aantal vragen een beeld schetsen van wat het betekende lesbisch te zijn voor en na de 'seksuele bevrijding' van de jaren zeventig. De items gingen over bewustwording, contact zoeken, het uitgangsleven met zijn codes en rolpatronen, coming out, verhouding met de lesbische beweging, solidariteit van de vrouwenbewegingen en de linkse groeperingen.

Hilde, zestig jaar en Wies, vijftig jaar waren de sprekers.

bewustwor-
ding

Bij Hilde daagde het besef toen moeder haar meenam naar de film die voor veel lesbische jonge vrouwen een oogopener geweest is: 'Meisjes in uniform' met Romi Schneider als de onstuimige puber en Lily Palmer als de lerares. Hoewel de film niet uitgesproken lesbisch is, zitten er genoeg verwijzingen in naar thema's waaronder lesbianisme vroeger werd verdoezeld:

kostschoolvriendschappen, karikaturen van ongehuwde leraressen, de uitzondering van de ene aantrekkelijke lerares die begrijpend en liefdevol is, het mom van de moeder/dochter fixatie enerzijds, de aantrekkingskracht van het jeugdige onberoerde blad anderzijds.

Tot in de jaren zestig waren lesbiennes niet zichtbaar in de maatschappij omdat vrouwen niet werden verondersteld een seksuele drang naar elkaar te hebben. Een kuise kus op de mond was de enige getolereerde suggestie die al velen deed dromen. Schoolmeisjesvriendschappen waarvan het afbreken soms tot zelfmoord kon leiden, werden zwaar onderschat in meestal door mannen geschreven psychologische werken: "Het zou wel overwaaien met de leeftijd".

Hilde werd almaar verliefd op vrouwen en wist die gevoelens niet te plaatsen. Zij voelde zich aangetrokken tot jeugdboeken waarin een meisje de kwajongen uithangt. Met die kwajongen moest het meestal slecht aflopen: ofwel raakte hij niet getrouwd, ofwel ging hij dood. Hildes moeder was een verstandige vrouw die vermoedde wat er met haar dochter aan de hand was. Zij nam haar opzettelijk mee naar de film omdat een open gesprek niet in de mogelijkheden lag.

Hilde zocht opheldering in psychologische boeken over vrouwelijke seksualiteit waarin lesbianisme nauwelijks aan bod kwam. Wies, in het zelfde geval, haalt 'Female Sexuality' aan. In psychiatrische studies kwamen lesbiennes zeer negatief over als 'gedrochten', op zijn vriendelijkst werden zij als 'ziekelyk' bestempeld. Toen las ze 'De bron der eenzaamheid' waarvoor Radcliff Hall jaren lang met het gerecht te worstelen kreeg. Het was een openbaring, die later werd versterkt door Hanneke van Buurens 'Vrouwen die van vrouwen houden'. Hilde las het boek 'De schaamte voorbij' van Anja Meulenbelt stuk en gaf het door aan al haar vriendinnen. Anne citeert in die categorie weldadige romans 'De eskimo en de roos' van Carla Walschap, waarin liefde voor vrouwen als vanzelfsprekend wordt behandeld, en het verhaal 'goed' afloopt. Wies dweept met sportvedetten: de tennisster Billy Jean King was haar grote heldin. Zij hield het ook meer bij de film als bewustwordingsmiddel: het intrigerende 'Monsieur Hawarden' waarin een vrouw door het leven gaat als man, 'The Children's Hour' en 'The Fox' die allebei slecht aflopen. Zij kreeg in de humaniora op het atheneum van Ronse een voordracht over vrouwelijke seksualiteit; zij hoorde over het Kinsey Rapport en pluisde het werk uit.

contacten en uitgangsleven

Als het besef komt, zoek je contact. Hilde praatte met de huisdokter die haar in contact bracht met een lesbische patiënte. Er bestond een netwerk van individuele lesbiennes die bij elkaar thuis kwamen. Hilde zocht ook een jonge vrouw op waarvan gezegd werd dat zij lid was van de Gentse Studentenwerkgroep over Homofilie. Er kwamen vooral mannen, vrouwen vonden er zelden hun gading.

Voor 1970 kon je voor intiem contact terecht in bars waar het er zeer gesloten en geheimzinnig aan toeging; het woord bar had een gore connotatie. De eerste bars waar Vlaamse lesbiennes gedoogd werden, bevonden zich in Antwerpen en Gent. De sprekers citeren: de Cherry Lane, de King Street, Riva, Joëlle, Villa des Roses, Marielle (een nachtcafé in de Zeugsteeg), Koeketiene in de Kammerstraat, de Lady Inn, en de Caniche in Oostende. De Lady Inn, waar je moest aanbellen om binnen gelaten te worden, werd uitgebaat door de legendarische Lulu, die er een echtgenoot op nahield en een verhouding had met de dienstster. Zij was streng voor de klanten: als ze je persoon niet mocht, kwam je er niet in. Er werd gedanst op jukebox-muziek. Men mocht er niet met twee tegelijk naar de WC. Hilde vloog ooit eens buiten omdat ze een mooie blonde vrouw ten dans vroeg die een ongeschoren man zonder tanden bleek te zijn. Toen ze er hard om lachte, werd ze verzocht het pand te verlaten.

Behalve homo's kwamen ook heteromannen in de bars, voyeurs die klickten op lesbische koppels. Lulu liet echter niet toe dat wie dan ook werd lastig gevallen. De bar van Lulu was een constante in het Gentse uitgaansleven, andere cafés volgden elkaar soms in snel tempo op. Er was een duidelijk onderscheid tussen bars: de Lady Inn werd als deftig beschouwd, bij Joëlle integendeel kon het er ruig aan toe gaan: er werd soms gevochten.

In een bar trof je alle soorten types aan: 'oud-lesbischen' in maatpak met hemd en das, femmes in franjejurken. Butchen kozen een mannelijke voor naam. Hilde werd door hen beschouwd als butch die dus niet door andere butchen werd uitgenodigd om te dansen: het hoorde niet dat twee mannen samen dansten. Er werd ook niet gedanst met de vrouwen van butchen. Maar in de butch/femme-koppels had de femme het meeste gezag.

In de groep van Hilde was nochtans iedereen zichzelf, wat als bedreigend overkwam voor de oudere generatie omdat het een verstoring betekende van de gevestigde orde. Beide groepen voelden zich niet thuis met elkaar. Later verdwenen de scherpe kantjes van de afbakening in rolpatronen. Iemand in de zaal merkte op dat de typering verdwenen is en vervangen door het androgyne imago.

coming out

Hilde zat nog te veel in de periode van de jaren zeventig om bewust aan coming out te doen. De struisvogelpolitiek werd toegepast: ouders en familieleden wisten het natuurlijk wel, evenals het werkmilieu, maar "zolang je het niet zegt, moeten wij het ook niet weten". Je kon het merken als het thema homoseksualiteit in je bijzijn werd vermeden, en als er gegeneerd gelachen werd als een buitenstaander een vuile mop over lesbiennes of janetten vertelde.

Wies integendeel deed heel bewust aan coming out. Zij vertelde haar beste vriendin dat ze verliefd op haar was, zonder dat de vriendin daarom gillend wegliep. En toen Wies rond haar twintigste voor een tijdje naar het buitenland trok, schreef ze van daaruit brieven naar iedereen die ze kende. Zij is erdoor niemand van haar vrienden of kennissen kwijtspeeld, behalve een lerares.

sappho

In 1974 kreeg het lesbische milieu in Gent een baken. Beide sprekers onderlijnen de belangrijke rol van Sappho, de eerste lesbische groepering in Vlaanderen, door Claudine opgericht naar het voorbeeld van Engelse lesbiennegroeperingen.

Eenmaal terug in Gent kwam Wies terecht bij Sappho via een homo-vriend waarmee zij een huisje huurde voor 500 BEF in de maand. Zij werd er opgevangen door Hilde die vlug afstand genomen had van de koffiezettende rol die lesbiennes in het F.W.H. toen werd toegekend. Sappho was opgenomen in het Politiek Konvent van de universiteitsstudenten, en kon op die manier worden gesubsidieerd. De vrouwen mochten ook gebruik maken van de infrastructuur van de universiteit. Sappho organiseerde vooral culturele activiteiten en uitstappen. Carla Walschap, Anja Meulenbelt zijn er komen spreken. Via 'De Andere Film'

kon Sappho ook films met een uitgesproken lesbisch thema brengen. Daarnaast werd de eerste fuif van Sappho een enorm succes, met trouwens ook veel vrouwen van Antwerpen die daarna Atthis hebben opgericht. De leeftijd van de leden varieerde van 20 tot 40 jaar.

solidariteit

De band met andere vrouwenbewegingen was niet soepel. Je was er welkom als vrouw, maar verzwegen je geaardheid. Veel lesbiennes zijn uit solidariteit met het feminisme actief geweest in vrouwenbewegingen. Hilde heeft zich aan de autonome lesbiennebeweging gehouden. Wies werkte mee in de linkse vrouwenbeweging, Femsoc, het Vluchthuis, de vakvereniging. In de jaren tachtig werden lesbiennes er beter geaccepteerd. Maar ook al werd de vrouwenbeweging radicaler, er moest toch altijd worden geduwd en gewrongen om voor je eigen activiteiten een plaatsje op het programma te veroveren. Het Antifascistisch Front, de Vluchthuisbeweging, de Femsoc stelden zich in elk geval meer politiek op dan Sappho. Rond de beweging tegen de afschaffing van het beruchte artikel 372bis werd samengewerkt en gemanifesteerd.

Toen werd het stilaan tijd om af te sluiten. De sprekers en het handvol aanwezigen uitten een zekere tevredenheid over de evolutie van het lesbische leven. Het barleven heeft zijn nut gehad maar is nu voorbijgestreefd. Je hebt er veel vrienden en vriendinnen aan overgehouden; je kunt in andere steden en in het buitenland gemakkelijk terecht.

Anne bedankte in naam van het Fonds beide sprekers die hun verhaal boeiend brachten en daarvoor de voordracht van Anja Meulenbelt op hetzelfde uur in hetzelfde huis hebben opgeofferd. Wat meer is, zij hielpen het Fonds uit de nood omdat de aangekondigde spreker het op het laatste ogenblik liet afweten.

Het Fonds Suzan Daniel werkt en leeft om de getuigen van het moeilijke leven en het veel te verborgen erfgood van lesbiennes en homo's op te sporen en veilig te stellen voor vernietiging door wie dan ook, te bewaren en te koesteren. Deze namiddag heeft daartoe bijgedragen. Maar jullie weten het(!): tot vervelens toe zullen wij doorgaan getuigenissen onder welke vorm ook te vragen. Het verhaal van Hilde en Wies heeft ons daartoe weer een hart onder de riem gestoken.

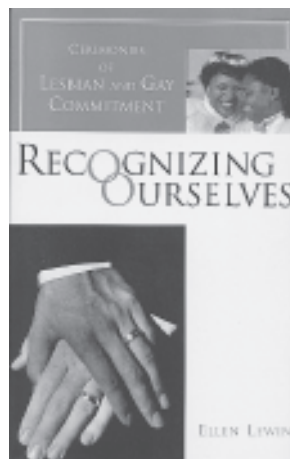
Denise De Weerd

vriendschapsverbintenissen anno jaren zestig

Sinds juni 2003 is het burgerlijk huwelijk in België ook opengesteld voor koppels van hetzelfde geslacht. Twee koppels in Kapellen beten de spits af, en daarna volgde de rest van het land. Toch is dit vanzelfsprekend niet de eerste keer dat homo- of lesbiennekoppels hun samen-zijn en keuze voor mekaar aan een ceremoniële plechtigheid hebben gekoppeld. Zo bevat de collectie van het Fonds een document ter "Plechtige afkondiging van een vriendschapsverbintenis in de lokalen van de 'Belgische Vereniging voor Sexuele Rechtvaardigheid C.O.C.'. De BVSR-C.O.C., een Antwerpse homo- en lesbiennegroep uit de tweede helft van de jaren zestig, heeft een (weliswaar beperkt) aantal keer een dergelijke plechtigheid georganiseerd. In tegenstelling tot het overwegend mannelijk karakter van de groep bleken naar verluidt op dit vlak vooral vrouwelijke koppels geïnteresseerd.

Hoe dan ook ving de plechtigheid aan met de 'aankondiging en oproep', waarbij de aanwezigen als "vertegenwoordigers van de homoseksuele gemeenschap" gevraagd werd getuige te zijn van een "PLECHTIGE VRIENDSCHAPSVERBINTENIS". Het koppel werd daarop verzocht naar voor te komen.

Het tweede luik, de 'vraag en bezinning', vormde de kern van de ceremonie. Op de vraag waarom men was gekomen, diende elk van de partners het volgende te antwoorden: "Om voor alle hier aanwezigen en gans onze gemeenschap te getuigen dat ik tot mijn vriend(in) en levenspartner kies". De zogenaamde 'officiant' stak vervolgens van wal: "wij beseffen dat gij hier een belangrijke daad stelt. Gij zult hier een besluit treffen dat Uw leven sterk zal beïnvloeden. Gij kent elkaar reeds langer, gij hebt erom verzocht dit te doen, en gij hebt in dit besluit volhard.

Gij gaat nu voor ons getuigen dat uw vriend(in) in uw leven gekomen is, bezit heeft genomen van uw ganse wezen, dat hij (zij) U zo gelukkig maakt dat ge hoopt, altijd samen te kunnen blijven, elkaar altijd te blijven beminnen, dat ge elkaar zult blijven steunen en helpen om elkaar blijvend gelukkig te maken.

Tegelijk zult gij weten dat uw vriend(in) zo vast is in zijn besluit dat hij aan U en aan allen wil zeggen hoezeer hij (zij) U bemint, dat gij zijn (haar) leven vervult, dat gij zijn (haar) bestaan tot een blijvende vreugde maakt."

In het derde deel, het 'besluit en belofte', dienden de beide partners elkaars hand vast te houden en om de beurt de volgende getuigenis af te leggen: "In het bijzijn van allen en in naam van onze ganse gemeenschap getuig ik dat ik u bemin. Ik vraag u blijf mijn vriend(in) en levenspartner. Ik geef u mijzelf en beloof u alles te doen wat ik kan om u gelukkig te maken, zoals gij mijn geluk zijt."

Na het 'ruilen der ringen' werd de ceremonie besloten met de ondertekening van de 'oorkonde'. Daarbij sprak de officiant een wens uit: "Wij, de homoseksuele gemeenschap, hebben Uw beloften gehoord. Ten bewijze hiervan geven wij U deze oorkonde. Wij feliciteren U beiden en wensen U alle vreugde en geluk."

BH

In het heel wat kerkelijker Vlaanderen van de jaren zestig van de vorige eeuw worstelden nogal wat leden van de zich ontlukende homobeweging in ons land met hun persoonlijke combinatie 'homo' en 'gelovig zijn'. De voorsprong die hun Nederlandse collega's hadden uitgebouwd, steunend op figuren als pater dr. J. Gottschalk en allereerste publicaties, fungeerde alvast ook op dit vlak als een lichtend voorbeeld. Een studieweekend van het Nederlandse C.O.C. (1964), gewijd aan 'De pastorale situatie in de R.K.Kerk', werd voor de Vlamingen een openbaring. Ze voelden zich "op een keerpunt gekomen (...) inzake de houding van de Kerk tegenover het probleem der homofilie". Nog volgens Paul Rademakers, een van onze pioniers, vertelde Gottschalk er "zaken waar onze mond van open viel. We hadden er voorheen nooit durven aan denken om met geestelijken te gaan praten omdat we toch niet geloofden dat zij voor ons begrip zouden kunnen opbrengen. Na dat weekend heb ik gezegd dat ik niet ging rusten voor we dat in België ook zo hadden."

Pater dominicaan Gustave Callewaert was een van de eerste medestanders die men in eigen land vond. Callewaert had zijn opleiding genoten bij de dominicanen in Leuven, een studie die met leermeesters als pater Schillebeeckx en "de oude Walgrave" op een hoog internationaal niveau stond en inhoudelijk vrij progressief was. Vervolgens werkte hij een tijd tussen de Afrikaanse immigranten in een Parijse voorstad, gedomineerd door de Parti Communiste Français. "Dat was een heel andere ervaring, in een heel andere wereld. En dat beïnvloedt hoe je de wereld ziet." Daarnaast had hij in zijn licentiaatsverhandeling de middeleeuwse biechtboeken bestudeerd. "Door dergelijke studies leerde ik dat de manier waarop de katholieke kerk bijvoorbeeld het natuurbegrip hanteerde ideehistorisch interessant is, maar nonsens." Het voorgaande verklaart volgens Callewaert waarom hij het kleinburgerlijk milieu waaruit hij stamde, is ontgroeid en uitgroeide tot - zoals sommigen hem typeerden - een avant-garde figuur.

Vanaf 1962 fungeerde Callewaert als docent ethiek aan diezelfde dominicaanse theologische faculteit, waar hij dus zijn bijdrage leverde aan de opleiding van de toekomstige dominicaanse theologen. In die hoedanigheid van ethicus werkte hij mee aan diverse televisie-uitzendingen, debatteerde hij vaak en vormde hij een groepje met vrijzinnige moralisten als Kruithof en Apostel, enzovoort. En wellicht in het verlengde hiervan kwam hij in contact met de toenmalige homobeweging. "Dat was allemaal vrij nieuw voor mij. Vermits homo's niet zichtbaar waren in de maatschappij, was ik daar nog niet eerder mee geconfronteerd. Ik herinner me dat ik dat merkwaardig vond, dat ik verwonderd was dat ik dat pas dan ontdekte. Vooral als je de mensen

dan in zo'n club ziet dansen... Maar mijn voornaamste indruk was toch dat het allemaal zo'n beetje overdreven was, krampachtig. Net omdat het zo onderdrukt en geheimgehouden was. Het ademde de sfeer uit van een huis waar gedurende vele jaren de vensters niet waren geopend om te verluchten."

Wanneer BRT-regisseur en -presentator Piet De Valkeneer in 1966 op zoek ging naar medewerkers voor het eerste eigen programma over homofilie van de openbare omroep, en - zoals het toen hoorde - 'vanzelfsprekend' ook op moralisten een beroep wenste te doen, kwam hij aan katholieke zijde bijna automatisch bij Callewaert uit. Ook al omdat niemand anders blijkbaar bereid was mee te werken... Dat programma, 'Diagnose van het Anders-Zijn', uitgezonden op 1 december 1966, werd een scharniermoment in de carrière van Callewaert. "Ja, zo zou je het wel kunnen zeggen: die uitzending was één van de hoofdredenen waarom ik later werd gedwongen om de orde te verlaten."

Callewaert verdedigde in de uitzending zijn persoonlijk standpunt, een nieuwere houding die hij deelde met een aantal theologen en gelovigen en die volgens hem getuigde van de grotere openheid die de laatste jaren omtrent dat onderwerp was ontstaan. Voor hem waren homofielen mensen als andere mensen, christenen als andere christenen. En ook al was deze nieuwere houding nog niet algemeen aanvaard in de rooms-katholieke Kerk, laat staan officieel goedgekeurd, toch pleitte hij ervoor homofielen te begeleiden bij het zinvol leven, ook met mekaar. Zij dienden ernaar te streven om binnen een vaste vriendschapsrelatie "voor elkaar zorg en verantwoordelijkheid te dragen", daarbinnen "ook samen een gevoelsrelatie te realiseren, en ook samen deze gevoelens - want we zijn mensen en geen loutere geesten - erotisch en seksueel op een voor hen aangepaste wijze" vorm te geven. In elk geval beschouwde hij het als ieders zedelijke plicht meer over het onderwerp te weten te komen, zodat een einde kon worden gesteld aan allerlei vooroordelen. Volgens hem zou dat een christelijke houding zijn, "van christenen ten aanzien van medechristenen", en was er geen enkele reden om te veronderstellen dat homofielen niet met evenveel recht in de Kerk thuishoorden. Bijna veertig jaar later is het nog steeds ondenkbaar dat iets gelijkaardigs zou worden gezegd vanuit Rome... Callewaert kreeg heel veel reacties op zijn verklaringen, zowel negatieve als positieve. "De negatieve kwamen onder meer van goede vrienden, progressieve medekatholijken uit mijn directe omgeving, en daaraan had ik me helemaal niet verwacht. Toen was het duidelijk nog zo dat het voor veel mensen ondenkbaar was dat je op een of andere

manier iets anders over homoseksualiteit kon zeggen dan dat het ofwel een ziekte ofwel een morele fout was. En dus niet een

E.P. Callewaert in 'Diagnose van het Anders-zijn'.

bepaalde levens-

vorm die positieve kanten kon hebben." Vanuit zijn vele contacten met allerlei sociale bewegingen kwamen gelukkig wel vrij positieve reacties, "zelfs als men misschien niet altijd volledig kon instemmen met wat ik had gezegd. Ik herinner me trouwens niet heel precies meer wat ik heb gezegd. En ik had het probleem misschien ook niet zeer grondig bestudeerd. Maar het belangrijkste toen, zoals met wel meer zaken, was dat er iemand probeerde de kwestie zodanig te stellen dat men gedwongen werd er verder over na te denken."

Callewaert had nooit de toestemming van zijn oversten gevraagd om aan het programma mee te werken. "Maar dat was toen niet nodig, ondenkbaar zelfs: als je docent ethiek was, ging je dat niet vragen en hoefde je dat niet te vragen. Je had je eigen competentie." Hoe dan ook moest Callewaert het ontgelden in het Parijse reactionair-katholieke maandblad 'Le Monde et la Vie'. Ook KUL-professor Steven De Batselier, een andere prominente medewerker aan 'Diagnose...', werd door dat blad gevisieerd. De Leuvense Alma Mater ontving als gevolg hiervan een hele hoop protestbrieven uit binnen- en buitenland. Maar zij werden allemaal onderschept door iemand – zelf homo – uit de omgeving van het rectoraat, zodat rector Descamps ze nooit onder ogen heeft gekregen. Pater Callewaert had echter minder geluk. "Op zeker ogenblik werd mijn overheid bij de nuntius in Brussel geroepen. Hem werd vervolgens gemeld dat er een dossier over mij bestond bij het Heilig Officie in Rome. Er was een proces geweest zonder mijn weten of medewerking – zoals gebruikelijk – en dat was negatief uitgevallen. Er werd geëist dat ik mijn functie als docent liet vallen. En als ik het me nog goed herinner moest ik ook België verlaten en mij in een klooster terugtrekken om boete te doen voor mijn zonden. (lacht) Mijn overheid vond dat grotesk en wist dat ik mij daar niet in zou voegen. Zij heeft dan nog een aantal alternatieven voorgesteld, maar ik vond het onbehaaglijk om zo te verdwijnen en heb dus steeds nee gezegd. En zo heeft zich snel een situatie ontwikkeld waarbij me niets anders te doen viel: ofwel gooiden ze me eruit, ofwel vertrok ik zelf."

Eigenaardig genoeg reageerde de kerkelijke overheid in eigen land heel anders. Volgens Piet De Valkeneer vroeg kardinaal Suenens,

wellicht nadat hem allerlei geruchten hadden bereikt, aan de openbare omroep om een vertoning van het bewuste programma en schreef hij vervolgens een felicitatiebrief, "voor de moed en de sereniteit waarmee de BRT dit programma, dit thema, had aangepakt." "Is dat zo? Dat heb ik nooit geweten. Maar het is wel vrij typisch voor hem. Want Suenens was geen spitsfiguur aan progressieve zijde bij het debat in de Kerk, maar evenmin een reactionair. Hij was graag een soort van salonfiguur, met een open en liberaal optreden. Een typische Brusselaar. Dus ik kan me goed voorstellen dat hij dat programma een goede poging vond. Trouwens hij heeft het hele proces ook niet in gang gestoken. Want uiteindelijk is er vanuit het Belgische episcopaat niet officieel gereageerd - enkel een of twee lokale bisschoppen waaronder Mgr. Van Peteghem uit Gent hadden blijkbaar opmerkingen. Hier gebeurde niks. Maar er zijn altijd lui die de hele zaak aan Rome overmaken, en dat is een hele andere wereld dan de Kerk in België."

Spijt van zijn deelname aan het programma heeft Callewaert echter niet. "Sowieso was het vuur wel aan de lont gekomen: er zaten ook nog andere zaken in mijn dossier. Het was gewoon de druppel die de emmer in het Vaticaan met mijn naam erop, deed overlopen. Ontgoocheld was hij wel dat de noodzakelijke veranderingen binnen de Kerk er niet zijn gekomen, dat ze de historische kans heeft gemist om een positieve rol te spelen. "Deze fase was mislukt, en daarmee ook mijn rol daarin. En dus ben ik vertrokken, heb ik in een andere hoek van de wereld dingen ondernomen die in zekere zin hetzelfde waren." Of hij door dit alles zijn geloof is verloren? "Nee, helemaal niet!" En zijn geloof in de Kerk? "Dat is iets helemaal anders. Men zal niet in de Kerk geloven..."

Gustave Callewaert is sinds 1979 professor in de pedagogie aan de Universiteit van Kopenhagen.

BH

In 1978 nam François een krantenwinkel over op de Kortrijksesteenweg in Gent, ongeveer tussen het Sint-Pietersstation en het Citadelpark. Enkele jaren geleden heeft de Argos echter definitief zijn deuren gesloten. Gedurende die meer dan twee decennia was het volgens de uitbater de enige zaak in ons land met zo'n uitgebreid assortiment aan (erotische) homo-magazines.

Al snel na de overname had François gemerkt dat de verkoop van enkel wat kranten, Libelles en sigaretten onvoldoende opbracht om er zijn boterham mee te kunnen verdienen. In Amsterdam, waar hij nogal dikwijls uitging, had hij echter heel wat Amerikaanse homomagazines (Playgirl, Mandate, Blueboy, Drummer,...) leren kennen, en hij besloot zich daarin te specialiseren: "Daar was vraag naar. En ik vond dat wel geestig." Meteen nam hij contact op met de diverse Amerikaanse producenten en met de Belgische douane. De eersten leerden hem wat er zoal te verkrijgen was, de tweede wat hij het land mocht binnenbrengen. Want toen werd nog heel wat minder als aanvaardbaar voor de openbare zeden beschouwd dan nu...: nogal wat auteurs, theatermakers, e.d. hebben in de jaren zestig en ook nog zeventig de confrontatie met 'de Staat als zedenmeester' aan den lijve ondervonden. Bijvoorbeeld de verzending van de publicaties van de Rooie Vlinder, de socialistische actiegroep voor de bevrijding van homoseksualiteit (1976-1981), is als gevolg hiervan niet altijd zo vlekkeloos verlopen.

Op basis van de informatie van uitgeverijen en douane plaatste François zijn bestellingen uiteindelijk rechtstreeks in de Verenigde Staten. Belgische verdeelhuizen zoals AMP keken toen immers nog de kat uit de boom en waagden zich niet aan dergelijke publicaties. Want wanneer je je aan de lijst van de douane hield, betekende dit nog niet dat je uit de problemen was. "Het is pas heel wat jaren later dat je bestellingen je per colli thuis werden bezorgd. In mijn beginperiode moest je ze echter nog zelf afhalen bij de douane. Als je geluk had, deed men daar je pak niet open. En als je geen geluk had wel. Van zodra ze dan iets zagen dat omhoog stond, had je ambras. Dan mocht je beginnen lopen, afhankelijk van wie het was soms tot drie à vier uur lang van de ene bureau naar de andere om er gewoon op te wijzen dat je die bladen volgens de eigen lijst van de douane zonder probleem mocht invoeren. Dat was soms gewoon om je te pesten. Verschrikkelijk. Om zot van te worden. Ik heb toen wel gemerkt dat er nooit problemen waren als je

Het logo van de zaak.

wat geld of een fles drank onder tafel gaf, maar daar heb ik nooit aan meegedaan: dat was tegen mijn principes. Ik probeerde dat dus te omzeilen door mijn moeder om mijn pakketten te sturen. Ten aanzien van vrouwen was men immers dikwijls begripvoller..."

In het midden van de jaren tachtig volgde dan ook nog eens een confrontatie met de politie. Tussen een bepaalde levering van tijdschriften bevonden zich een keer twee 'hardere' pornoboekjes. De politie - waarschijnlijk getipt - kwam langs om ze te zoeken, vond ze en nam ze in beslag. Het zadelde François met een boete en enkele jaren ontzetting uit zijn burgerrechten op. "De tijden zijn veranderd..." Veel publiciteit is er nooit voor Argos gevoerd. De naam - een verwijzing naar de gelijknamige bekende Amsterdamse leerbar - en het logo volstonden blijkbaar om klanten uit heel België te lokken. Dat en het uitgebreide aanbod natuurlijk: elke maand waren er drie- tot vierhonderd nieuwe boekjes in de aanbieding, bestaande uit een twintigtal nummers per titel. Allemaal Amerikaanse bladen: "Dat waren toen toch de mooiste publicaties op de markt." En alle nummers vonden een afnemer, net als de glijmiddelen, de poppers en - in het begin onder de toonbank - de videofilms. "Ik had klanten van alle leeftijden, en vanuit heel België. Heel veel getrouwden ook, die mij op den duur als biechtvader begonnen te aanzien. Grote industriëlen ook. Dat waren mijn beste klanten: zij hadden geld en kochten bij wijze van spreken de helft van mijn winkel op." In de loop der tijden passeerden verder heel wat types mensen de revue, gaande van de schuchteren die snel een blad mee grabbelden tot diegenen die de winkel bijna als een bibliotheek beschouwden, meer dan uitvoerig de tijd namen om alles goed door te nemen en dit soms nog vergezeld lieten gaan van enkele suggestieve opmerkingen of zich zelfs begonnen te masturberen. De 'sjieke madammen' uit de buurt lieten toen al een tijd hun vertrouwde krantenwinkeltje van voor 1978 links liggen. "Zij hadden opmerkingen bij het feit dat ik de erotische homo- maar ook hetero-magazines in de etalage hing. Zelfs al deed ik dat zonder dat er echt iets te zien was. Maar uiteindelijk is dat altijd zo wanneer je een zaak overneemt: je verliest een aantal klanten en je wint er anderen bij."

Ongeveer twee jaar geleden is François met Argos gestopt. "Op den duur verkocht je geen magazines of filmpjes meer, of toch niet voldoende om ervan te kunnen leven. Uiteindelijk kan iedereen tegenwoordig toch alles op het internet vinden." Persoonlijk heeft Argos hem echter iets heel speciaal opgeleverd: dankzij de winkel heeft hij zijn vriend leren kennen. Eerder dit jaar zijn zij samen in het huwelijksbootje gestapt...

BH

legaten

*Notarissen dienen niet alleen om
huwelijkscontracten op te stellen ...*

Verskillende leden en sympathisanten hebben al laten weten dat ze het Fonds Suzan Daniel als begunstigde willen opnemen in hun testament. Van sommigen weten we ook dat ze dat effectief al hebben gedaan, zodat we op termijn allerlei archivalia - en soms ook gelden - zullen ontvangen. Het Fonds dankt elkeen voor het vertrouwen en wenst hen in elk geval nog een lang, gezond en voorspoedig leven.

Terzelfder tijd roepen we natuurlijk iedereen op dit goede voorbeeld te volgen. Want er is al zoveel van ons cultureel/historisch erfgoed definitief verdwenen. En er gaat ook in 2003 nog dagelijks zoveel verloren. Bijvoorbeeld omdat de nabestaanden verveeld zitten met dergelijk 'belastend' materiaal, en het liefst zo snel mogelijk ongemerkt laten verdwijnen. Dus mogen we het zo ver niet laten komen. Aan de andere kant begrijpen we maar al te goed dat zeker aan meer persoonlijk materiaal (dagboeken, liefdesbrieven, privé-foto's en -films) een bepaalde emotionele waarde vast hangt, waardoor iemand dit het liefst zo lang mogelijk bij zich houdt.

*... maar kunnen ook helpen
om ons erfgoed te redden!*

Een mogelijke oplossing hiervoor is het legaat, dus een schenking bij testament. Voor de schenk(st)er volstaat in dit geval dat hij/zij de wens hiertoe schriftelijk en ondubbelzinnig vastlegt. De meeste zekere procedure is via een testament dat bij een notaris wordt neergelegd. Verkiest men niet via een notaris te werken, dan lijkt het toch belangrijk dat voldoende duidelijk is dat er een wilsbeschikking is, en dat een vertrouwenspersoon desgevallend kan toekijken op de correcte uitvoering van die wens.

Voor meer inlichtingen over de verschillende soorten legaten, hoe dit administratief te regelen en welke mogelijkheden er daarbij zijn, of waarop allemaal precies te letten, kan u vanzelfsprekend bij het Fonds Suzan Daniel terecht, of bij eender welke notaris. Verwittig ons alvast ook als u dit doet. Duizend maal dank bij voorbaat.

m é m o i r e s

Les recherches à thème homosexuel/lesbien se dérobent encore trop souvent à notre vue. Pourtant chaque année de plus en plus d'étudiant(e)s choisissent de se mettre à une telle étude. Voici donc une liste certainement incomplète de mémoires des dernières années académiques et quelques suppléments aux aperçus que nous avons insérés dans les numéros 2, 3 et 7 de ce périodique.

Aulit Céline

La place qu'occupe la femme hétérosexuelle lors du coming out de l'homme homosexuel : enquête menée auprès de la population homosexuelle masculine sur le support social au moment du coming out, UCL-PSP, 2002

Baert Frederik

Vlaamse media en homoseksualiteit: de weg naar aanvaarding, EGON-Hogeschool, 1998

Beckers Yolande

De mannelijke prostitué, KUL-Familiale en seksuologische wetenschappen, 1998

Beerten Ruth

Seksualiteitsbeleving en seksueel functioneren bij transseksuelen na de geslachtsaanpassende behandeling: een follow-up onderzoek, KUL-Familiale en seksuologische wetenschappen, 2003

Bertejn Julie

Représentations sociales des adolescents à propos de l'homosexualité, UCL-ESPO/POLS, 2003

Boland Caroline

Les couples homosexuels ont-ils droit à l'enfant?, ULB-Psychologie, 2002

Carpentier Geertrui

Gay advertising, Arteveldehogeschool, 2003

Carron Yelle

Homoseksuele migrantenjongeren in België. Een kwalitatieve benadering van spanning en ontspanning tussen islam en individuele vrijheid, UG-Sociologie, 2002

Deblieck Nele

Glad to be gay? Discriminatie van holebi's, Hogeschool Gent-Sociaal werk, 2002

Delbeke Thomas

Homoseksualiteit, stigmatisering en vervolging: een literatuurstudie met betrekking tot de (pre)naziperiode, KUL-Familiale en seksuologische wetenschappen, 2003

Deleplanque Sylvain

Famille et perversion. Approche des représentations familiales de trois sujets pédophiles homosexuels, ULB-Psychologie, 2001

De Voogt Hanna

Liever Spruitjes : vormingsprogramma rond homoseksualiteit voor het vierde jaar Algemeen Secundair Onderwijs, Arteveldehogeschool-Sociaal werk, 2002

De Voogt Hanna

'Ja, en dan?': overheids campagne 'Ja, en dan?' rond homoseksualiteit, Arteveldehogeschool-Sociaal werk, 2002

Dewitte Virginie

La parentalité homosexuelle : l'incidence de l'ouverture du mariage aux couples homosexuels sur les concepts de parenté et de filiation, UCL-PSP/IEFS, 2002

Di Mario Natascha

Onderzoek naar het verband tussen coming out bij holebi jongeren en welbevinden, UG-Psychologie, 2002

Elbers Astrid

Discriminatie van homoseksuelen in België tussen 1960 en 1988: de reactie van de Vlaamse homobeweging op twee gevallen; artikel 372bis Belgisch Strafwetboek en de schorsing van Eliane Morissens, VUB-Geschiedenis, 2002

Gérard Vincent

La demande du mariage homosexuel : tentative de compréhension d'une demande émise par des femmes, UCL-ESPO/POLS, 2003

Hansen Sven

Biseksualiteit bij mannen : een vergelijkende studie tussen het hedendaags perspectief en de Freudiaanse visie, UG-Psychologie, 2003

Hendrickx Barbara

Lesbisch ouderschap na kunstmatige donorinseminatie: kritische evaluatie van de rechtspraktijk en het psychologisch onderzoek, KUL-Familiale en seksuologische wetenschappen, 2003

Hendrickx Dieter

Klinische en therapeutische inzichten bij hulpverlening aan homoseksuele mannen: een overzicht van de literatuur sinds 1980, KUL-Psychologie, 2002

Henrard François

Gay doom in Tennessee Williams : a sexography of Tennessee Williams's life and of his gay male characters in drama, ULB-Langues et littératures modernes, 2002

Herman Stefie

Seksueel geweld in Vlaanderen 1810-1900: een bijdrage tot de studie van de geschiedenis van het rechtswezen en de seksuele mentaliteit in de 19e eeuw, UG-Geschiedenis, 2001

In 't Groen Wendy

Homoseksualiteit in de lagere school, Karel de Grote-Hogeschool, 2002

Jalet Nicolas

Aspects de la morale sexuelle à propos des relations entre hommes et enfants libres à Rome : 81 a.c. - 130 p.c., ULB-Histoire, 2002

Jeanmart Caroline

Composition, décomposition et reconstitution du réseau de sociabilité au cours du processus d'annonce de l'homosexualité masculine, UCL-ESPO/POLS, 2001

Knuts Evi

Het buddyschap: een exploratief onderzoek naar de invloeden van het begeleidingsproces van een persoon met aids op de begeleider, op gezondheids-, sociaal en levensbeschouwelijk vlak, VUB, 2002

Krzewinski Sébastien

L'histoire d'une minorité active : les homosexuelles en France d'après 1968, UCL-PSP, 2002

Lambaerts Liesbeth

Evaluation of self-concept and self-esteem in a group Flemish homosexual adults, KUL-Lichamelijke opvoeding, 2002

Lechien Virginie

Homos pour le dire... : étude exploratoire auprès de vingt personnes homosexuelles sur les relations aux imagos parentales et à l'image de soi, Univ Mons-Sciences psychopédagogiques, 2002

Mabille Yun

Effets sur la fille de la révélation de l'homosexualité du père : approche psychanalytique sur base de deux témoignages, UCL-PSP, 2002

Masson Jeroen

Homoseksualiteit en jeugdliteratuur: een onderzoek naar homoseksualiteit als thema in de Nederlandse literatuur met als doelpubliek jongeren tussen 12 en 16 jaar, UG-Germaanse talen, 2003

Mattens Muriel

Disciplines sexuelles et/ou sexualités disciplinées : entre substantialisme et constructivisme, ULB, 1999

Mattheeussen Erika en Hapers Liesbeth

To come out or not, Katholieke Hogeschool Kempen-Lerarenopleiding, 2003

Meeüs Eva

Coïncidence entre le Soi et le prototype dans la construction des identités homosexuelles, ULB-Sciences sociales, 2002

Moeremans Lieve

Het vrouwbeeld in de travestierol bij Jan Steen, UG-Theaterwetenschappen, 2003

Mornard Marie

Etude du rôle de l'opération chirurgicale chez le transsexuel au moyen de cas cliniques et de récits autobiographiques : approche psychosociale, UCL-PSP/IEFS, 2001

Museeuw Kira

Voorstellingen, attitudes en woordenschat rond seksualiteit in Middel-nederlandse teksten, UG-Germaanse filologie, 2002

Nauwelaerts Sofie

Gaymarketing: marketing gericht tot holebi's, KUL-Communicatiewetenschappen, 2003

Nisol Cécile

De l'homosexuelle à la «Gorgone» : l'historicité du parcours de la philogynie, UCL-PSP, 2002

Noël Pierre

K.R. : l'homosexualité masculine à Saint-Pétersbourg depuis l'Age d'argent, ULB-Slavistique, 2002

Nolmans Pieter

Een beeld van Wilde in wording: een speurtocht naar de homoseksuele component in de omgang van Louis Couperus, Jacob Israël de Haan en Pieter Cornelis Boutens met Oscar Wilde, UG-Germaanse talen, 2003

Nuyts Maureen

Holebi-beleid in Vlaanderen: hoever staan we nu eigenlijk?, Arteveldehogeschool, 2002

Pauwels Joke

Eén in elke klas, wat nu? Een kleinschalig onderzoek naar homoseksualiteit in het onderwijs, Lessius Hogeschool-Psychologie, 2003

Peeters Ingrid

Lesbisch ouderschap: de houding van de vroedvrouw tijdens zwangerschap, arbeid, bevalling en post-partum, Karel de Grote-Hogeschool-Gezondheidszorg, 2001

Peeters Marijke

Homoseksualiteit in het Vlaamse onderwijs, Hogeschool Limburg-Lerarenopleiding, 2000

Poels Katty

Prostitutie: een moeilijk debat; een vergelijkende studie naar mannen-, vrouwen- en travestietenprostitutie, VUB, 2002

Robbens Kris

Seksuele identiteit en politiek engagement: een kwalitatief onderzoek gestuurd door queer theory, UG-Sociologie, 2001

Scheurweg Koen

De toegang tot in vitro fertilisatie (IVF) voor lesbische paren: een ethische verkenning, KUL-Familiale en seksuologische wetenschappen, 2003

Seps Geert

Veranderingen in seksualiteitsbeleving bij HIV-geïnfecteerde homoseksuele mannen, UG-Psychologie, 2003

Sieuw Christophe

Figures parentales et désir d'enfant chez l'homosexuel masculin, Univ Mont-Sciences Psychopédagogiques, 2002

Squifflet Pierre

L'influence de la catégorisation sociale sur les interprétations, les réactions émotionnelles et les tendances comportementales dans le contexte de la problématique du sida, UCL-PSP, 2003

Stevens Liesbet

Strafrecht en seksualiteitsbeleving: een analyse van het strafrechtelijk kader, de beschermde rechtsgoederen en de opvattingen inzake de menselijke seksualiteitsbeleving in het seksueel strafrecht sinds 1867, KUL-Rechten (doctoraat), 2002

Thierens Marijke

Relatiekenmerken bij homokoppels in vergelijking met heterokoppels, UG-Psychologie, 2001

Todorov Petrov Stéphanie

Les Gays du logis : analyse de couples homosexuels masculins à travers leur organisation domestique, UCL-PSP, 2002

Torbey Shadi

Papier brûlant sous papier glacé ? Les magazines sexuels de langue française en Belgique, ULB-Philologie romane, 1998

Turcksin Judith

De wereld van de jongensprostitutie, VUB, 1999

Urbain K.

Homoseksualiteit in de lagere school: andere richtingen, Karel de Grote-Hogeschool, 2000

Van der Heyden Tine

Steun en relatiesatisfactie bij homokoppels, UG-Psychologie, 2002

Vandeweert-Mulders Nath

Genderontwikkeling bij kinderen geboren in een lesbisch gezin, VUB, 2002

Van Goethem Dideke

Homoseksualiteit en de Queer theory: drie films van Pedro Almodóvar bekeken door een bril, VUB, 2002

Van Hove Greet

De impact van seksuele oriëntatie op selectiebeslissingen, UG-Bedrijfspsychologie, 1999

Van Laere Ruth

Adoptie voor homoseksuele mannen : illusie of werkelijkheid?, Arteveldehogeschool, 2003

Van Mol Kathleen

Homoseksualiteit, what's in a name. Eén van de problematieken binnen de mannelijke prostitutie, KUL-Rechten, 2003

Vanorlé Hélène

Les origines de l'homosexualité féminine : recherche par la méthode des récits de vie, UCL-PSP, 2002

Vergauwen Indra

Homoseksualiteit en discriminatie, Hogeschool Gent-Sociaal werk, 2002

Verlinde Griet

Zelfbeeld en psychisch welbevinden bij holebi-jongeren, UG-Psychologie, 2003

Verstraete Caroline

De homoseksualiteitsthematiek binnen de jeugdliteratuur: status questionis, KUL-Germaanse talen, 2002

o p e n d e u r

Op 27 maart 2004 heeft het Fonds iets speciaal in petto voor zijn leden en sympathisanten. Eerst bezoeken we het Stadsarchief Gent waar stadsarchivaris Leen Charles ons exclusief enkele opmerkelijke documenten laat zien. De veroordeling van Jan van Wetteren (1292) en Jerome Duquesnoy (1654), verkleedpartijen uit vorige eeuwen, 19de eeuwse schandalen met broeders, enzovoort, het komt allemaal aan bod. Vervolgens lichten we u uitvoerig de werking en de collectie van het Fonds zelf toe. Het wordt in elk geval een unieke gelegenheid om ons verleden en ons erfgood te leren kennen! (De leden van het Fonds worden nog persoonlijk uitgenodigd. Meer praktische informatie zal u ook zo snel mogelijk op onze website aantreffen.)

h e l p

Het Fonds kan steeds bijkomende medewerk(st)ers gebruiken. Wil u meewerken aan het ontsluiten van onze collectie? Wil u helpen bij het archiveren van websites? Of fuit u gewoon graag? Voor elk van u hebben we wel een taak klaarliggen...

à s a u v e r

Il y a encore beaucoup de matériel qui doit être sauvé. Aidez-nous. Vous avez du matériel concernant l'homosexualité ou le lesbianisme (brochures, affiches, périodiques, photos, lettres,...) et vous désirez vous en débarrasser? Ou de le mettre en valeur en nous le léguant? N'hésitez pas, contactez-nous.

r e d d i n g s b o e i

Het Fonds Suzan Daniel heeft al heel wat kunnen redden. Toch blijft het een peulenschil in vergelijking met de massa materiaal waarin het Fonds is geïnteresseerd. Materiaal dat er thuishoort. Materiaal dat het meer dan waard is bewaard te blijven. Gooi dus a.u.b. voortaan niks meer zomaar weg. Geef ons eerst een seintje.

Help these boys build a nation of their own. Ransack the histories for clues to their past. Plunder the literatures for words they can speak. And should you encounter an ancient tribe whose customs, however dimly, cast light on their hearts, tell them that tale; and you shall name the unspeakable names of your kind, and in that naming, in each such telling, they will falter a step to the light.

Jamie O'Neill in de roman 'At Swim, Two Boys' (geciteerd in Frey C.L., An elegant dive into love and history, The Weekly News, August 1 2002, p.21)

What do the young care that I saw the legalization of pornography in Paris, in the 1970s, or that at the end of that decade, Pimpernel was a hot gay disco in Cologne, Germany ? It is a bitter truth, but ultimately perhaps an enlightening one, that each generation must discover the stuff of life anew, and that guidance is only recognized too late, generally arriving as a kind of poetic justice - the material from which great literature sometimes can be crafted - but not as the practical help it should have been when it was direly needed.

Alejandro Medina-Bermúdez in 'Before a (Prospective) Visit to the Land of the Lotus Eaters' (in Ellis Alan L. (ed.), Gay Men at Midlife: Age Before Beauty, Harrington Park Press, New York, 2001, p.43)

"Now let's see ... before we bust in ... oral sex is OK between men and women, even though it's abnormal for them, 'cause they're normal ... But even though it's normal for Gays, since they're abnormal, they can't do it ... so if two men or two women are at it ..."

Uit: Fritt Fram (1975) 4.

3	editoriaal
4	het fonds in 2003
5	il y a 50 ans
12	brandende liefde
14	schermen met gender
17	onze collectie periodieken
19	rogers verzameling
20	aanwinsten
21	zo was het ...
23	vriendschapsverbintenissen anno jaren zestig
24	pater callewaert
26	argos
27	legaten
28	mémoires
30	naar af

FONDS

suzan daniel

homo/lesbisch archief en documentatiecentrum
archive et centre de documentation homo/lesbien

we verzamelen alles ... bel, schrijf of mail ons
nous rassemblons tout ... n'hésitez pas à nous contacter

postbus/boîte postale 569 B-9000 Gent 1 / Gand 1
suzan.daniel@skynet.be / www.fondssuzandaniel.be
09-223.63.74 (Anne) 09-223.58.79 (Bart)
rek. nr./n° de compte 068-2150156-81